

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

С. А. Віротченко
Ю. В. Лахмотова

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У КНР

Навчально-методичний посібник

Харків – 2021

УДК [811.111](510)

В 52

Рецензенти:

І. А. Хотченко – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри східних мов і міжкультурної комунікації Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Т. М. Собченко – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

*Затверджено до друку рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 1 від 19 жовтня 2021 року)*

Віротченко С. А.

В 52 **Особливості** викладання іноземних мов у КНР : навчально-методичний посібник / С. А. Віротченко, Ю. В. Лахмотова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. – 52 с.

Навчально-методичний посібник адресовано студентам вищих навчальних закладів та складено на матеріалах дисертаційної роботи Ю. В. Лахмотової («Навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР»).

УДК [811.111](510)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2021

© Віротченко С. А., Лахмотова Ю. В., 2021

© Дончик І. М., макет обкладинки, 2021

Навчальне видання

Віротченко Світлана Андріївна
Лахмотова Юлія Валеріївна

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ У КНР**

Навчально-методичний посібник

Коректор *Л. Є. Стешенко*
Комп'ютерне верстання *В. В. Савінкова*
Макет обкладинки *І. М. Дончик*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 3,23. Наклад 50 пр. Зам. № 272/21.

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009 р.
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна

ЗМІСТ

Вступ	4
Тема 1. Витоки іншомовної освіти у Китаї.....	5
Тема 2. Етапи стаєновлення та розвитку проблеми навчання іноземним мовам у КНР	12
Тема 3. Англійська мова як пріоритет вивчення у сучасному Китаї.....	18
Тема 4. Особливості навчання іноземних мов у КНР	21
Тема 5. Зміст освіти у школах КНР на прикладі вивчення іноземних мов	26
Тема 6. Форми і методи навчання англійської мови в університетах та школах КНР	31
Питання для самоперевірки	46
Тести для перевірки знань з курсу «Особливості викладання іноземних мов у КНР».....	47

ВСТУП

Китай – велика держава з власною історією та розвитком. Освіта в цій країні завжди відігравала одну з провідних ролей, і багато уваги приділялося її розвитку. Незважаючи на економічні та соціальні труднощі та перешкоди, які виникли в країні, розвиток освіти продовжувався. На сучасному етапі розвитку країни Китай посідає одне з провідних місць за стрімким розвитком освіти у світі.

Навчально-методичний посібник містить матеріали та поради щодо організації та вивчення іноземних мов у КНР на заняттях з курсу «Особливості викладання іноземних мов у КНР» у вищих навчальних закладах.

Цей спецкурс покликаний розширити знання студентів про історію розвитку вивчення іноземних мов у Китаї на прикладі англійської мови як основної іноземної мови у КНР. Також метою курсу є розгляд впливу сучасного світу на систему освіти КНР та методів навчання англійської мови у КНР. Мета викладання навчальної дисципліни полягає у отриманні поглиблених знань з історії розвитку вивчення іноземних мов у Китаї в контексті всесвітньо-історичного процесу.

Основні завдання вивчення дисципліни полягають в ознайомленні з теоретичними основами методів вивчення англійської мови у різні періоди розвитку освіти в Китаї; формуванні у слухачів загального уявлення про структуру, зміст та принципи здійснення іноземної освіти у КНР; розвитку сукупності вмінь, спрямованих на успішне використання слухачами різних методів навчання англійської мови у КНР.

Проведення практичних занять передбачає з'ясування проблем згідно з тематичним планом та укладеним переліком індивідуальних занять, а також обговорення завдань пошукового та творчого характеру, які пропонуються студентам в межах самостійної роботи.

ТЕМА 1. Витоки іншомовної освіти у Китаї

Китайці швидко навчилися англійській мові та перетворили володіння нею на обов'язкову умову при прийомі на роботу. Вивчати англійську мову в Китаї розпочали ще з 1766 року, коли продукцією з цієї держави зацікавилися інші країни.

Як зазначав відомий китайський синолог Г. Голт, перші навчальні заклади в Китаї з'явилися на початку епохи Шан-інь (1766–1122 рр. до н.е.) [1]. Перші школи мали назву «сян» та «сюй». Школи «сян» створювались у будинках для пристарілих, де наставниками дітей були старі люди. У школі «сюй» навчали військовій справі. Пізніше у школі навчалися діти з заможних родин. У цій школі була своя власна програма, діти вивчали мораль, письмо, музику, вчилися рахувати, стріляти з лука, управляти колісницею [2].

У Давньому Китаї за часів правління династії Цін (221–206 рр. до н.е.) була створена централізована система навчання з урядових шкіл (Гуань Сюе) та приватних шкіл (Си Сюе) [2]. Ці навчальні заклади проіснували до початку XX століття [2]. У період династії Хань (206 р. до н.е. – 220 р. н.е.) у Китаї почала розвиватися торгівля із зовнішнім світом. Це були перші кроки зовнішніх торговельних відносин, які формувалися в ті часи [3]. І це стало першим кроком до вивчення іноземних мов. Заможні люди почали вивчати іноземні мови. Одна з перших мов, яку почали вивчати на Сході, була англійська. У цей період з'явилася трьохступенева система освіти.

Таким чином, вивчення іноземних мов у Китаї стрімко зростало. Так, у XIII ст. за часів правління династії Юань (1271–1368), вивчати іноземні мови могли собі дозволити лише аристократи та їх діти для того, щоб розпочати комерційні відносини з Південно-Східною Азією [4].

Важливий етап у Китаї відбувся при правлінні династії Мін (1368–1644), почала розвиватися початкова освіта [2].

Хоча вивчення іноземних мов у Китаї не мало загального розповсюдження аж до правління останньої маньчжурської династії Цін (1644–1911), коли до Китаю почали прибувати американські та британські торговці для отримання вільного доступу до ринку. В цей час поширився вплив американських християнських місіонерів для того, щоб китайці увірували в їхнього бога [5]. Класична китайська освіта починалася зі школи, яка поділялась на приватну та державну. Державні освітні установи були трьох рівнів: первинні (сільські школи), середні (повітові школи) та вищі (обласні школи), де первинний рівень являв собою базову освіту, а середній та вищий рівні відповідали за подальше глибше навчання. Фінансові витрати на освіту в цих закладах були значними. У цей час навчання мало гуманітарний характер. У державній школі навчались лише хлопці за невелику грошову плату. Дівчата навчались вдома. Заможні

родини віддавали дітей до приватних шкіл [2]. Поняття шкільний рік було відсутнім, навчання проходило у будь-який час. Все залежало від того, коли дитину батьки віддавали на навчання. Процес навчання тривав з сьомої ранку до шостої вечора з двогодинною перервою на обід. Все, чого навчали дітей, вчили напам'ять. Класична китайська освіта базувалася на книгах конфуціанського канону і суть її полягала в заучуванні напам'ять величезної кількості ієрогліфів і фрагментів з давніх трактатів, а саме з трьох книг: «Троєсловіє», «Прізвища усіх родів», «Тисячаслівник» [2].

Історичні записи свідчать, що перша офіційна установа в Китаї з вивчення іноземних мов була заснована в 1276 р. і мала назву «Бюро перекладів». Другий офіційний заклад із вивчення іноземних мов був заснований у 1407 р. і мав таку ж саму назву. Функцією цих закладів була підготовка глосаріїв для східних мов, зокрема для тих країн, які межують із Китаєм та платять данину Китаю [6].

У 1289 р. у Китаї з'явилася перша школа іноземних мов, де готували перекладачів для держави. В ній навчалися діти з заможних родин. Першими вчителями іноземних мов були перси [3].

У 1403 р. з'явилась ідея створення навчального закладу з підготовки перекладачів. Цей заклад не відкрили, а в 1407 р. було відкрито школу Сингуань (школа мов варварів чотирьох країн світу). У школі вивчали монгольську, чжурчженську, тибетську, санскрит, фарсі, уйгурську та бірманську мову. Школа була найвідомішою в Китаї та мала назву «Мінська школа іноземних мов» [3]. З часу свого заснування ця школа була переведена у власність академії Ханьліньюань. У 1407 р. була вперше заснована школа з вивчення восьми іноземних мов: тибетської, індійської, монгольської, нуженської (давної національної в Китаї), дайської, уйгурської, бірманської, хуейської (етнічна група) [6]. Набір учнів у школу здійснювався відповідно з розпорядженням імператора Юнле від 1407 року. Тоді Відомству обрядів було наказано відібрати серед учнів Гоцзицзянь 38 слухачів для відправки у Ханьліньюань на чолі з куратором Цзян Лі з метою навчання перекладачів. По закінченню навчання проводили іспити. Ті, хто ці іспити складав, мали право вступати на службу перекладачами. Випускники цієї школи ставали не лише перекладачами для китайського уряду, вони самі ставали приватними вчителями іноземних мов [6].

Приблизно з 1415 р. в школі велося викладання в'єтнамської, японської, камбоджійської, корейської та яванської мов. Після закінчення вивчення мов діти складали іспити. Система атестації у цій школі була розроблена дуже швидко. Основні правила щодо складання іспитів, часу та місця їх проведення були прийняті вже у 1490 році. Навчання у цій школі тривало дев'ять років та поділялося на три етапи. Як зазначалося в указі імператора Хунчжи від 1490 р., після відведених років навчання слід обов'язково скласти іспити. Ті, хто успішно їх складав, ставали сту-

дентами «шилян юйди» (учень, який отримує жалування). Потім навчання тривало ще три роки, і якщо учні успішно знову склали іспити, то отримували звання «Іцзигуань» перекладача. Незважаючи на те, що учні мали вже посаду та звання перекладачів, вони все одно мали змогу продовжувати навчання та відвідувати заняття у цій школі. Навчання знову тривало три роки, і після закінчення учні отримували восьмий ранг та могли займати вакантні посади. Останні роки, коли інтерес до школи з боку держави вщух, гостра необхідність примусово утримувати при ній іноземців відпала, тому на посаду учителів почали призначати китайських учителів. Наприклад з 1490 р. учителями бірманської мови були звичайні китайські вчителі. Їх налічувалось 28 осіб. Якщо не було можливості призначити викладачем бірманської мови дійсно вчителя, то вчителем ставав випускник цієї школи [7].

Із 1426 р. в Китаї почалося інтенсивне викладання іноземних мов: тибетська, монгольська, фарсі, уйгурська мови. Особливу увагу привертає те, що мова викладалася приватно. У школах була нестача учнів, тому було прийнято рішення набрати сто дітей чиновників та простолюдинів, які виявляли інтерес до вивчення іноземних мов (вікові обмеження були відсутні). Викладацький склад школи комплектувався з викладачів тих народів, мова яких там вивчалася. Незабаром школа не потребувала іноземних викладачів: кращі учні, які вже вивчили іноземні мови, ставали викладачами [6].

Із 1511 р. в Сингуані було відкрито відділення з вивчення мови держави Бабай (так у Китаї називали мову держави Лана, яка розташована на півночі сучасного Тайланду) [6].

Починаючи з 1540-х рр., португальці з Малакці, почали торгувати з китайцями, які були переважно з Кантону (тепер відома, як провінція Гуандун в Китаї) і Фукієна (тепер відома, як провінція Фуцзянь в Китаї). На початку 1550-х рр. португальські торговці переїхали на вузький півострів Макао. До 1560 р. їм вдалося оселитися там з неофіційного дозволу китайської влади [4].

У 1579 р. «держава Сяньло» (стара назва Тайланду) також відкрила школу з вивчення іноземних мов. У школі вивчали в'єтнамську, японську, камбоджійську, корейську та яванську. Новий навчальний заклад, на думку китайських науковців, відповідав потребам свого часу й логіки розвитку міжнародних відносин, що слугувало розвитком мінської дипломатії.

Один з перших контактів між британськими торговцями і китайцями ще у 1630-х рр., коли експедиція чотирьох британських кораблів прибула в Макао і Кантон.

У мінський період в XIV–XV ст. активний обмін дипломатичними місіями між Китаєм та країнами Південної та Південно-Східної Азії обумовили відкриття школи Сиігуань. Головним критерієм відкриття навчального закладу було питання практичної необхідності й чітка «регіо-

налізація». Мови держав, які не були з Китаєм у будь-яких відносинах, навіть якщо вони знаходились поблизу кордону з Китаєм, в імперії не викладались.

«З XVI-го до початку XIX-го століття західні купці, які досягли Китаю на своїх торгових кораблях, були класифіковані як «варвари», і їх чиновники китайської імперії вважали не кращими, ніж варварські племена Центральної Азії або Міа-цзи і Ло-ло народи південного заходу Китаю» [4, 6].

У 1637 р. в Китаї почав зароджуватися китайський піджин-інгліш, мова торгівлі між британцями та кантономовними китайцями. Термін «піджин» виник, як неправильна вимова китайцями англійського слова «бізнес». Використання піджина почало зменшуватися у кінці XIX століття, коли у китайських місіонерських школах почали викладати літературну англійську мову [4, 6].

З початку 1830 р. в Китаї був великий вплив американських місіонерів, які підштовхнули народ для подальшого вивчення англійської мови. Місіонери відкривали свої школи, де вчили дітей англійської мови. І це були єдині школи в Китаї на той час, де відбувалося вивчення іноземних мов. Такі школи мали шалений успіх та поширювалися по всьому Китаю [4, 6]. У ці роки в Китаї виникає багато навчальних закладів, створених іноземними місіонерами. Слід зауважити, що навчальні заклади з'являлися лише у добре розвинених містах та провінціях. Почали з'являтися перші навчальні заклади європейського типу, які підкреслювали необхідність знайомства молоді з духовним життям Заходу. У таких школах почала використовуватися класно-урочна система навчання, вивчали іноземні мови, точні та природничі науки (які були притаманні заходу), машинобудування, медичну та військову справи.

Перша Опіумна війна (1839–1842) продемонструвала культурну й економічну відсталість Китаю. Залучення іноземного капіталу до країни привело до виникнення багатьох ідей та стимулювання розвитку системи освіти. У Китаї почали з'являтися навчальні заклади, які належали іноземним місіонерам. Широку підтримку серед еліти почали отримувати європейські мови, які ставали не лише мовами міжнаціональної комунікації, але і частково мовами науки, культури та виробництва. Почали виникати перші навчальні заклади європейського типу, які були створені китайським урядом. Спочатку у навчальних закладах європейського типу вивчали іноземні мови, потім ввели викладання точних та природничих наук, почали використовувати класно-урочну систему.

Незважаючи на сильну опозицію з боку консерваторів, Імператорський суд нарешті створив інститут перекладу і тлумачення 13 червня 1861 року, відомий як «Тонг Венг Гуан». Він був підпорядкований «Зонлі Ямен», урядовому офісу, який займався питаннями закордонних справ.

Подібний інститут під назвою «Шанхайська школа іноземних мов» було створено у 1863 р. впливовим державним службовцем. Незабаром після цього також з'явилися школи іноземних мов в інших великих китайських містах, таких як Ухань і Кантон. Через чотири десятиліття після свого заснування ці школи були реформовані для задоволення нових вимог. «Тонг Вень Гуан» була перейнята Пекінським університетом, тоді як «Шанхайська школа іноземних мов» стала військово-технічною школою з курсами викладання математики, астрономії та географії [4, 6].

У 1861 р. в Китаї було засновано Міністерство іноземних справ, але службовці, які там працювали, не володіли іноземними мовами. З огляду на це, наступного року було вирішено відкрити при Міністерстві школу іноземних мов – *Пекінську школу перекладу*, де навчалися обдаровані діти, яким ще не було 13 років. З кожним наступним роком до школи на навчання вступали по 10 нових учнів. Головними предметами були китайська та англійська мови. Спочатку навчання тривало три роки, а потім було збільшено до восьми років [8].

Незабаром місіонер Дж. Бурдон відкрив свою школу іноземних мов. У цій школі спочатку викладали лише англійську мову, а потім із 1863 р. ввели ще французьку та російську; із 1872 р. почали вивчати німецьку мову. До 1877 р. налічувалося близько 20 таких шкіл, де навчався 221 учень. Із 1896 р. тут вивчали ще й японську мову. Згодом почали відкривати не лише школи з вивчення іноземних мов, але й школи за фахом, де вивчали іноземні мови. Вивчення іноземних мов було головною справою, тому, щоб діти вільно володіли іноземними мовами, мали змогу спілкуватися, усі книжки, за якими навчалися учні, включаючи китайську історію та географію, писалися англійською мовою, привчаючи цим учнів до мови, що вивчалася. Із 1901 р. Міністерський коледж перетворився на Пекінський університет [6].

З часів відкриття «Тунвень гунвень» та до початку ХХ ст. у Китаї було відкрито 17 навчальних закладів європейського типу, у яких вивчались точні науки, іноземні мови, машинобудівництво, медицина, військова справа та традиційні предмети (китайська мова, математика, музика).

У 1902 р. у Китаї була проведена перша реформа освіти, в результаті якої склалася шкільна система за зразком європейських країн. Завдяки новій системі освіти англійська мова почала з'являтися в навчальній програмі початкової та середньої школи. У ті часи в школах Китаю панувала японська система освіти. Як і в Японії, початкова освіта повинна була охоплювати дітей усіх прошарків населення незалежно від статі дитини. Освіта була платною, тому не всі верстви населення могли її оплатити. У початковій школі вивчали такі предмети: етику, китайські класичні книги, письмо, арифметику, малювання, природознавство, географію, історію та гімнастику. У середній початковій школі вивчали також іноземні мови.

Англійську мову вивчали за традиційними методами навчання – акцент робився на читання та переклад. Також вивчалася граматики і лексика, слідували за правильною вимовою. Усі учні повторювали за вчителем та намагалися відтворити його інтонацію. За такими методами навчання іноземну мову в Китаї вивчали протягом двадцяти років [6].

У 1905 р. було засновано Міністерство освіти, яке активно впроваджували систему «Гуймао» – «відданість імператору та повага до Конфуція». За цією системою початкова освіта мала бути безкоштовною, видавалися нові підручники, програми та навчальні плани. Але, незважаючи на це, більша частина населення залишалася неписьменною. Навчання у початковій школі було безкоштовним, також безкоштовним було навчання у педагогічних педучилищах. Випускники цих закладів повинні були відпрацювати у державних школах не менше 6 років. У цей час складались нові навчальні плани, програми та підручники. Збільшувалась кількість шкіл. Таким чином, у 1910 р. середніх навчальних закладів різного рівня у Китаї налічувалось приблизно 52348 [6].

У 1912 р. в Китаї була проведена реформа з навчання. Після цієї реформи була запроваджена нова шкільна система «Женьзизи», яка передбачала введення семирічної початкової школи (4+3) та чотирьохрічної середньої школи. Початкова школа приймала дітей у шестирічному віці. Навчання в молодшій початковій школі було обов'язковим. У молодших класах викладали лише сім предметів. Ініціатором цієї реформи був Цай Юаньпей [6].

У Китаї на початку 20-х років ХХ ст. існували різноманітні педагогічні течії, оскільки педагогічна думка розвивалася досить суперечливо. Були дуже популярні ідеї Жан-Жака Руссо, Льва Толстого, мали попит англійська та німецька педагогіка, а найуспішнішою була педагогіка американського прагматизму, яка отримала поширення в Китаї після Першої Світової Війни. До Китаю неодноразово приїздили різні діячі з лекціями, американські та європейські педагоги: П. Монро, М. Твісте, Дж. Д'юї, Є. Паркхерст та ін. [7].

У країні виникло декілька течій: демократична освіта (Янь Яньчу) базувалось на ідеї Дж. Д'юї про нову масову школу, яка дає знання широким прошаркам населення. Але, на думку Янь Яньчу, масам слід давати мінімум знань для практичної роботи, він рекомендував читання лекцій для народу та навчання народу грамоті. «Живе виховання» (Чень Хаоцін) пропагували розвиток ініціативи учнів, який спрямований на розвиток сучасних китайців. В основі цієї теорії лежав принцип самодіяльності учнів, навчання включало практичний матеріал про природу та суспільство. «Виховання життям» (Тао Сінчжи) базувалось на положенні Дж. Д'юї про те, що «школа – це організаційне середовище, це саме життя», отже, якщо школа – це модель суспільства, то головне в ній – це діяльність. Така концепція підкреслювала зв'язок

навчання з життям, її однобічний підхід призводив до нехтування науковими знаннями. Назва теорії «Живе виховання» вирізняє її від феодально-схоластичного навчання. Ця нова течія повинна розвивати ініціативу учнів, щоб виховати за принципом Ченя, «сучасних китайців, які володіють діловими якостями та вміють розмовляти англійською мовою». Ці педагоги створювали експериментальні школи, суспільство професійної освіти та суспільство вдосконалення навчання [7].

Палким прихильником прагматизму у Китаї та його пропагандистом був філософ і літературатор Ху Ші, його підтримували вітчизняні працівники Міністерства освіти Цзян Енмен, Чжу Цзіньун. Педагоги-практики створювали експериментальні школи – школа суспільства професійного навчання, суспільство удосконалення навчання тощо.

З початку 1920 р. в Китайській школі розпочалося вивчення англійської мови. Сама структура навчальних закладів потребувала перегляду, але зберігалася ще до 1922 р. і мала таку структуру: 12-річний цикл навчання: двоступенева початкова школа (4 роки – перший ступінь та 2 роки – другий ступінь) і двоступенева середня школа (3 роки – перший ступінь та 3 роки – другий ступінь).

У 1922 р. була розроблена і прийнята нова шкільна система навчання. Вона отримала назву «Женьсюй», нова система навчання пропонувала шестирічну початкову школу та шестирічну середню школу. Батьки були зобов'язані забезпечити дитину освітою. Ті батьки, які не приводили дітей до школи, сплачували штраф. У цьому ж році були розроблені навчальні програми з вивчення англійської мови, і в початковій школі стали впроваджувати предмет «англійська мова». Дуже швидко в школі діти почали вивчати англійську мову як іноземну. Для того щоб краще оволодіти новим предметом, поза школою стали відкривати курси з вивчення англійської мови. Разом із цим у Китаї з'явилися нові проблеми: нестача вчителів, не вистачало навчального матеріалу, не всі володіли ефективними методиками викладання тощо. Цього ж року в Китаї почали відходити від японської системи освіти в бік західної моделі навчання [6].

Протягом тридцяти років, з 1919 р. перед проголошенням КНР у розвитку навчання країни вирізняли дві лінії: перша – розвиток шкіл пішов буржуазним шляхом; друга – нові ідеї марксистської педагогіки, які й призвели до деякої демократизації системи освіти [7].

У 1922 р. Цай Юаньпей видав «Декларацію незалежного навчання», у якій пропонував створити університетські округи, які не будуть підкорюватись Міністерству освіти. Тому у 1927 р. Нанкінський уряд створив незалежну від уряду Національну Академію освіти. На жаль, Національна Академія освіти проіснувала не дуже довго [6, 7].

З 1927 по 1949 рр., паралельно зі старою школою розвивалась нова школа, принципи роботи якої були зумовлені специфікою військового

часу. Досі в школах Китаю вивчали англійську мову, але згодом з масштабною перебудовою в політичній, соціальній, економічній та освітній галузях вивчення англійської мови як іноземної почало відходити на другий план. Англійську мову вивчали лише в середній школі як факультатив. Вивчення англійської мови з початкової школи було вилучено [7].

Під час наступної Японо-китайської війни (1937–1945) виникає новий інтерес до вивчення англійської мови, який був пов'язаний зі взаємодією у військовій сфері – військову допомогу у війні проти японських мілітаристів надавали США та Велика Британія [7].

Використана література

1. Golt H. S. The history of Chinese Educational Institutions. London : Arthur Probstain, 1951. 400 p.
2. Adamson B. China`s English: A history of English in Chinese Education. Hong Kong : Hong Kong University Press, 2004.
3. Ng C., Tang E. Teachers` Need in the Process of EFL reform in China: A report from Shanghai. *In Perspectives Hong Kong: City University of Hong Kong*. 1997. Vol. 9, no. 1. P. 63–85.
4. Bolton K. Chinese Englishes: A Sociolinguistic History. Cambridge University Press, 2003.
5. Гергель А. Ф. Ходімо з нами. Англійська мова для початківців Київ: Освіта, 1995. 75 с.
6. Шацька О. П. Викладання іноземних мов у Китаї. *Освіта та педагогічна наука*. 2013. № 1 (156). С. 33–38.
7. Ross E. D. New light on the history of the Chinese college and a 16-th century vocabulary of the Luchuan language. *T`oung Pao*. 1908. Vol. IX, Ser. II. P. 689–695.

ТЕМА 2. Етапи становлення та розвитку проблеми навчання іноземним мовам у КНР

З 1 жовтня 1949 року, після проголошення народної влади, комуністична партія та уряд КНР провели боротьбу з ліквідації неграмотності. Це було зумовлено розповсюдженням шкільного навчання і розвитком позашкільних форм навчання та просвітництва. Нова система освіти давала право на навчання дітям робітників та селян, виховувала громадян нової соціалістичної формації.

Перші роки після заснування КНР були ознаменовані масштабною перебудовою в політичній, соціальній, економічній та освітній галузях. Через велику кількість інших важливих завдань були внесені фундаментальні зміни у викладанні англійської мови. Спочатку популярні навчальні програми, навчальні матеріали і методи, які використовувались до 1949 р., були сприйняті критично, при цьому основну увагу зосередили на російській мові викладання. Незважаючи на це, ситуація незабаром змінилася через спроби Заходу ізолювати комуністичний Китай. Після цього почали стрімко розвиватися дружні відносини між КНР і колишнім СРСР [1]. З 1950 р.

почався великий політичний вплив щодо вивчення іноземної мови. Вищі навчальні заклади та старша школа почали пропагувати російські програми 1952 р., у той час як англійська мова навчання різко скоротилася [2].

З 1952 р. кількість державних шкіл зростає, кількість початкових шкіл також почала зростати. Усе це було пов'язано з виданням «Директиви щодо вдосконалення та розвитку початкових шкіл, керованих народними масами» у листопаді цього ж року. З кожним роком кількість державних шкіл зростала, крім того, існували приватні школи, але їх кількість становила не більше 0,5 % від кількості всіх шкіл. У великих містах почали з'являтися експериментальні та базові школи. Більшість початкових шкіл були шестирічними [3].

У 1954 р. англійська мова була видалена з початкових та середніх шкіл, із навчальних планів, частково як результат погіршення відносин із західними країнами, а також і через нестачу вчителів англійської мови, і через спробу знизити вимоги навчальної програми учнів. Згодом російська мова стала домінуючою іноземною мовою, яку почали масово викладати в усій країні. Незважаючи на це, викладання англійської мови в старших та середніх класах і вищих навчальних закладах продовжувалося. Але тепер англійська мова розглядається з «тіні сумніву», вважалось непатріотичним вивчати цю мову. Для вивчення російської мови як іноземної були привезені підручники з Радянського Союзу. Вони були не нові, ними раніше користувалися учні СРСР [4].

З 1949 р. в школах КНР почали офіційно вивчати іноземну мову, а саме російську. З 1954 р. вивчення англійської мови було припинено. Англійська мова відійшла на другий план, а потім зовсім зникла. На території Китаю та в школах почали з'являтися курси та факультативи з вивчення російської мови. Спочатку російську мову вивчали лише в середній школі, а потім вивчення російської мови розпочалося у початковій школі. Вивчення російської мови в початковій школі велося лише у великих містах: у Шанхаї, Пекіні, Гуанджоу. Але вивчення англійської мови потягло за собою і низку проблем, тому що відчувалася гостра нестача кваліфікованих викладачів англійської мови.

У 1958 р. була проведена нова реформа в галузі навчання. Одним із найголовніших завдань реформи було підняття загальноосвітнього рівня учнів, який був дуже низьким, тому що викладання деяких предметів проводилося на низькому рівні, а деякі предмети були вилучені повністю або частково.

В очікуванні зростаючого попиту на Західні технології та розширення дипломатичних і торгових відносин із зарубіжними країнами, зростає усвідомлення важливості англійської мови наприкінці 1950-х р. та на початку 1960-х років. У школах Китаю знову починають вивчати англійську мову – вивчення англійської мови знову з'явилося в навчальних

планах у молодших класах середньої навчальної школи. Російська мова почала втрачати домінуючу позицію, коли загострилися стосунки між Китаєм та СРСР [5]. Це усвідомлення ще більш посилюється, коли відносини Китаю з Радянським Союзом взагалі зникли в 1960 році. Фахівці з російської мови масово почали виїздити з країни. Інтерес до англійської мови як до засобу доступу до науково-технічної інформації з метою підтримки національного розвитку був відновлений. Хоча деякі школи пропонували вивчення іноземних мов на вибір: англійську чи російську, але, незважаючи на те, що англійська мова мала більше попиту, її вивчали лише в великих містах: Пекіні, Шанхаї та Тяньцзіні, які на той час володіли достатніми ресурсами для навчання англійської мови. Отже, багато викладачів, які викладали російську мову, наприкінці 1950-х – на початку 1960-х рр. були перепідготовлені на вчителів англійської мови [5].

У 1959 р. Міністерство освіти Китаю запропонувало розділити середні школи на два типи. До першого типу шкіл належали школи типу «А», де викладалося більше предметів, але вимоги до учнів були більші, бо у цих школах потрібно було вивчати іноземні мови. У ті часи іноземною мовою була російська. До другого типу належали школи типу «Б», у яких навчання відбувалося звичайним способом [6].

У 1960-ті рр. КНР почала серію важливих політичних, економічних, освітніх коригувань. У цьому ж році було прийнято рішення вивчати англійську мову з початкової школи. Було зазначено, що раннє вивчення іноземної мови приводить до хороших знань та підготовлює хорошу основу до сприйняття іншомовного навчання: пробуджує інтерес до мови, учні краще сприймають ігри, пісні, вірші та не соромляться розмовляти іншою мовою перед класом [6].

У 1961–1963 рр. знову почався процес реформування в галузі освіти. Поряд із процесом реорганізації навчальних закладів вживалися заходи з підвищення якості освіти. Знову виникло питання з приводу низького рівня викладання в школах. Більшу частину серед викладачів посідала молодь, яка не мала спеціальної підготовки. Тому урядом було прийнято рішення повернути старих професорів до занять. Шкільні викладачі були змушені в обов'язковому порядку сформувавши в учнів міцний фундамент знань із загальноосвітніх дисциплін [1, 3].

У 1963 р. вперше була випущена навчальна програма з усіх предметів. У цій навчальній програмі, яка була написана китайською мовою, були зазначені мета та завдання. Програма була розрахована на кожен навчальний рік. Головне, що у новій навчальній програмі уряд знову наполягав на важливості вивчення англійської мови як іноземної [1, 7].

У 1964 р. Міністерство освіти Китаю випустило семирічні програми з іноземних мов, у яких англійська мова виступала як домінуюча іноземна

мова в навчальному плані. Вивчення російської мови відійшло на другий план. Кілька комплектів підручників були надруковані та випущені, у тому числі з інноваційних навчальних матеріалів та складені в Шанхаї для первинного і вторинного використання [1, 6, 7].

«Культурна революція», яка почалася в 1966 р. та тривала аж до 1976 р., порушила в Китаї економічний та освітній розвиток і призвела до цілого десятиліття хаосу та ізоляції. Вивчення англійської мови як іноземної у школах звелось до мінімуму. Мета і мотивація вивчення іноземних мов були повністю підрізани. У перші кілька років усі передачі іноземними мовами були заборонені, усі імпортовані іноземні книги також були під заборону, усі навчальні програми з англійської мови були видалені з середніх навчальних планів, і всі університети і коледжі, де вивчали англійську мову, були закриті. Формальна система освіти перестала функціонувати. Незважаючи на те, що програми з іноземних мов були поновлені в деяких ВНЗ у 1968 р., в них було зовсім мало уроків з англійської мови. Англійська мова розглядалася як символ капіталізму та імперіалізму. Учителі англійської мови та учні, які вивчали її, були жертвами. Уряд не бачив жодних причин для вивчення англійської та російської мови. Тому на початку 1967 р. викладання російської мови повністю було видалено з навчальних програм. Уряд Китаю прийняв рішення відновити в школах вивчення іноземних мов. Мао Дзедун був проти того, щоб вивчали мову з початкової школи, тому англійську мову почали вивчати лише з сьомого класу середньої школи [7].

Англійська мова знову з'явилася в навчальній програмі в деяких середніх школах лише в 1970 р., це було пов'язано з візитом Президента США Річарда Ніксона до Пекіна, але викладання англійської мови було, по суті, у стані анархії. Англійську мову почали вивчати в початковій школі лише у великих містах: Шанхаї, Гуантуні, Пекіні. Підручники випускалися на провінційному та муніципальному рівнях, і були сповнені політизованими текстами, щоб слугувати потім політичним потребам і не ґрунтувалися на теорії навчання іноземної мови. Головним підходом у навчанні був метод «учитель у центрі» та використання граматико-перекладної форми роботи. Якість викладання англійської мови була мінімальною. Така ситуація зберігалася аж до культурної революції, кінець якої настав у 1976 році. Негативні наслідки цього бурхливого періоду в розвитку викладання англійської мови були відчутні ще деякий час [7].

Кінець культурної революції в 1976 р. і національної політики «чотирьох модернізацій» призвели до стрімкого зростання комерційного, культурного й наукового обміну із Заходом і Японією, а також до нової епохи політичного, економічного і соціального розвитку. Ці події вплинули на освіту в цілому, зокрема на вивчення англійської мови. Середня і вища освіта були перебудовані та орієнтовані на цілі економічного розвитку

і модернізації країни. Вивчення англійської мови почало відновлюватися законами.

1977 рік ознаменував закінчення «темної епохи» і початок нового етапу в китайській сучасній історії. З того часу вивчення іноземних мов у Китаї, а саме англійської мови, пережило неперервний період розвитку протягом майже трьох десятиліть. Кожен із цих періодів мав три фази: відродження (1977–1982); модернізація (1982–1993) та глобалізація (1993 – до сьогодні) [1, 7].

У 1979 р. Міністерство освіти видало ще один документ «Керівні принципи зміцнення навчання іноземної мови», у якому підкреслювалась важливість вивчення та розробка ефективних методів викладання. У цьому документі мова йшла про те, що усі школи, які будуть пропонувати викладати англійську мову як іноземну, повинні провести дослідження методів викладання своїх учителів, а також підвищити якість викладання іноземної мови [1, 7].

У 1985 р. була проведена загальнонаціональна реформа в галузі освіти, яка призвела до змін у системі китайської освіти. У цьому році була проведена децентралізація в освітній адміністрації, тому навчальні плани були в деяких районах різні. У кожному з цих районів існували свої Міністерства освіти, які отримали назву Державної комісії з питань освіти. Ця комісія створювалась у добре розвинених провінціях та призначалась муніципалітетами.

У 1986 р. у місті Далянь був проведений Національний форум з реформи навчання іноземних мов у середніх школах. У результаті був виданий важливий документ «Керуючі принципи реформування й укріплення викладання іноземних мов у середніх школах». Цей документ пропагандував реформу методології та підкреслював поліпшення мовних здібностей учнів, пов'язуючи це з тим, що вчити слід те, що потрібно буде у повсякденному спілкуванні. Отже, головним акцентом у вивченні англійської мови був розвиток комунікативного навчання.

Наприкінці ХХ ст. економіка Китаю почала стрімко зростати і почало зростати вивчення англійської мови. Викладання англійської мови в школі стає не просто предметом, а невід'ємною частиною програми, тому що зміцнює економічний, науковий та культурний розвиток країни. Знання та володіння англійською мовою стає інструментом для міжнародного спілкування, необхідною умовою для розвитку особистості та засобом для обміну інформацією. Зростає потреба на кваліфікованих викладачів, які б навчали вільно володіти мовою.

З 1994 р. в Китаї вивчення англійської мови серед молодших школярів виросло на 1 мільйон. Це був бум у вивченні англійської мови.

Збільшилась кількість учителів англійської мови в початковій школі: їх нараховувалось 374,454 порівняно з 1957 р., де вчителів англійської

мови було всього 73 особи. Більшість дітей починають вивчати англійську мову в дев'ятирічному віці – з третього класу. Англійська мова стає основним предметом як у школі, так і в коледжах та університетах. Викладання англійської мови та її вивчення зростає дуже стрімко. Учні не лише вивчають англійську мову, але і складають іспити з цієї дисципліни.

Державні школи на всіх рівнях (початкова, середня і старша школа) беруть на себе повну відповідальність за свої власні фінансові витрати та за викладачів-іноземців, яких вони наймали. Хоча в деяких питаннях їх все одно контролює уряд. Державні школи повинні співпрацювати одна з одною для того, щоб контролювати викладання англійської мови та підтримувати тісні стосунки з приватними школами, де також вивчали англійську мову. Після уроків учителі відвідували курси англійської мови, де навчалися вільному спілкуванню. Роль англійської мови продовжувала набувати дедалі більшої значущості за рахунок розширення доступу до електронних товарів та різних форм ЗМІ англійською мовою, які вироблялися в Китаї або ввозилися до країни із закордону.

У 1997 р. у Пекіні відбувся Національний форум з викладання іноземних мов у середніх школах. Після проведення цього форуму було рекомендовано вивчити ефективні методи викладання англійської мови, підкресливши те, що зарубіжні методи викладання не повинні бути повністю знехтувані, а навпаки, слід використовувати ці методи та адаптувати їх, пристосовуючи до ситуації, яка склалася у Китаї [1, 6].

З початку 1998 р. Шанхай створив свій власний навчальний план з викладання англійської мови. Цей план був ретельно переглянутий багатьма людьми та було прийняте рішення ввести вивчення англійської мови з першого класу початкової школи. Таке рішення підтримувалося, бо чим раніше діти почнуть вивчати іноземні мови, тим раніше вони їх зрозуміють та будуть вільно спілкуватися [6].

Англійська мова в КНР привертає дедалі більше уваги з боку уряду. Незважаючи на те, що англійську мову в школах Китаю ввели ще в середині 80-х рр., а офіційно її почали вивчати в початковій школі лише з 2001 р., її значущість зростає з кожним роком. Китайці вважають, що головним завданням у вивченні англійської мови є уміння спілкуватися та розуміти справжніх носіїв мови. З кожним роком попит на володіння англійською мовою зростає.

Використана література

1. Adamson B., Morris P. The English curriculum in the PRC Comparative: *Education Review*. 1997. № 41. P. 3–26.
2. Cortazzi V., Jin L. English teaching in China: *Language teaching*. 1996. № 29. P. 61–80.
3. Tang L. X. TEFL in China: Methods and Techniques. *Shanghai: Shanghai foreign language education press*, 1983.

4. Ross E. D. New light on the history of the Chinese college and a 16-th century vocabulary of the Luchuan language. T'oung Pao. 1908. Vol. IX, Ser. II. P. 689–695.

5. Лахмотова Ю. В. Навчання іноземних мов молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук. Спеціальність 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Харків, 2018.

6. Bolton K. Chinese Englishes: A Sociolinguistic History : Cambridge University Press, 2003.

ТЕМА 3. Англійська мова як пріоритет вивчення у сучасному Китаї

Наприкінці ХХ ст. у Китаї зросла кількість людей, які стали вивчати англійську мову. Було проведено багато реформ та змін у навчальній програмі, в результаті яких виникла навчальна програма з англійської мови для середньої та повної освіти, включаючи початкову школу.

На першому рівні учні займались аудіюванням та виконанням завдань, вчились говорінню, співали пісні, грали в ігри, ставили вистави, читали та писали.

На другому рівні учні займалися вже чотирма видами діяльності: аудіюванням, говорінням, читанням, письмом, а також грали на уроках в ігри та описували картинки.

Оволодіння англійською мовою – складний процес для китайців. Ці мови належать до різних мовних груп: англійська – належить до германської групи індоєвропейської сім'ї мов, а китайська – до синотибетської мовної сім'ї. Англійська мова має певні специфічні риси, які є важкими для сприйняття іноземцями, тому виділяють три типи існування англійської мови: перший тип – внутрішнє коло (британський варіант англійської мови та похідні від нього: американський, канадський, австралійський та новозеландський); другий тип – зовнішнє коло (формується в колишніх колоніях та активно використовується в повсякденному житті); третій тип – коло, що розширюється (сюди відносять англійську мову, яка поширена в різних міжнародних етнічних групах, наприклад: Japrtish (японська англійська мова), Franglais (французька англійська мова), Chinglish (китайська англійська мова)) [1]. Скільки б років китайське населення не вивчало англійську мову, яка відноситься до першого типу, у них виходить англійська мова, яка має назву «китайська англійська мова». Китайських науковців не лишає думка, що китайці ніколи не позбавляться чінглішу. Чінгліш є культурним феноменом, який дуже схожий на англійську мову і, насамперед, китайці його розуміють дуже гарно. Щоб відмовитись від «гібриду» англійської та китайської мов, китайцям слід розуміти англійську, а не забурювати її [2].

Серед причин використання чінгліша лінгвісти виділяють використання застарілих китайсько-англійських словників та підручників, у яких

дуже багато помилок; неякісне викладання англійської мови у школах; використання у навчанні застарілих методик. Деякі лінгвісти вважають, що чінгліш використовують ще тому, що він відображає китайську граматику, синтаксис та впливає на них. Вивчати чінгліш набагато простіше, ніж правильну англійську мову, тому і виникають усі аспекти, які наведені вище. Якщо постійно використовувати чінгліш, то у найближчому часі він може замінити традиційну англійську [3].

Вивченням англійської мови цікавляться в кожній країні, а частіше англійську мову як іноземну вивчають у Китаї. Слід звернути увагу на те, що англійська мова вважається однією з важких мов для вивчення. Незважаючи на це, багато країн обрало англійську як другу національну мову. Китай обрав англійську мову офіційною іноземною мовою для вивчення по всій країні. Щоб оволодіти цією мовою, потрібно в певному віці розпочинати навчання. Багато вчених (А. Белкін, Л. Венгер, Ж. Піаже) підкреслюють, що саме на початковому рівні навчання дитина здатна оволодіти системою дій, необхідних для успішного навчання на інших етапах.

Вивчення англійської як іноземної для маленьких китайців – це дуже важкий і тривалий процес, що вимагає терпіння, значної концентрації та впевненості в успішності його завершення. Як і для будь-якої іншої справи, для вивчення іноземної мови, дитині потрібна позитивна мотивація – тобто бажання займатися, потреба у цьому, інтерес. Якщо дитина не має бажання, то зусилля батьків та вчителів будуть приречені на невдачу: дитина або не буде навчатися, або навчатиметься лише для того, щоб її не карали (негативна, деструктивна мотивація). Ось чому нам потрібна здорова мотивація, адже без неї первісний ентузіазм проходить дуже швидко і процес вивчення мови перетворюється на небажання та рутину, це стає дуже нудним та непотрібним заняттям.

Дитина, яка починає навчатися, повинна розуміти, що освіта – особлива цінність, яка визначає статус людини у суспільстві, внутрішню свободу і гідність, а також конкурентні переваги, дає можливість у подальшому здобути освіту закордоном, а це є найголовнішою мотивацією у навчанні в Китаї.

Не слід також забувати про внутрішню мотивацію, яка є головним видом мотивації, що породжується навчальною діяльністю. Важливо, щоб учні бачили перспективу в використанні мовного матеріалу. Слід учням використовувати нові слова, фрази, вислови, які вони вивчають. Та подавати весь новий матеріал не лише в лекційній формі, а використовувати ігрові форми роботи, парну та групову форму роботи на уроці. Хоча в китайській початковій школі це є неможливим, тому що в кожному класі по 40–50 учнів. І класи не поділяються на підгрупи.

Проводити свої уроки через гру – це завжди весело та цікаво. Під час гри дитина позасвідомо, без напруги засвоює, і закріплює надзвичайно

багато інформації. Школярі початкової школи ще діти, тому їм дуже важко висидіти весь урок з початку до кінця, а коли цей урок проходить в цікавій для них формі, то вони не помічають, як швидко спливає час.

Вчитель своїм доброзичливим ставленням до молодших школярів, своєю зацікавленістю в успіху стимулює їх активність. Позиція вчителя для молодших школярів – це позиція помічника, консультанта, друга. Але не слід забувати про те, що вчитель повинен бути в міру вимогливим, лише тоді буде результат його праці. Будь-яким способом та якнайчастіше демонструйте, що ви вірите у здібності дитини. Успіх безпосередньо пов'язаний з вашою здатністю до самоорганізації. Високоорганізована людина чітко знає, чого хоче, і йде до своєї мети. Робоча атмосфера та сприятливі умови для спілкування і є оптимальним режимом уроку, який виробляє в учнів позитивну мотивацію у вивченні іноземної мови.

Отже, перед батьками та вчителями стоїть найголовніше питання: як же позитивно мотивувати дитину до вивчення англійської мови, яка дуже відрізняється від рідної мови?

Існує багато факторів, що надають вплив на ефективність навчального процесу та забезпечення якості освіти. Одним з цих факторів є мотивація, яка забезпечує прискорення суспільного розвитку за всіма його напрямками.

На жаль, китайці дуже мало приділяють уваги вивченню методичної літератури, як викладати англійську мову в початковій школі КНР. Вони спираються на західні методики та використовують їх досвід у своїй роботі. Науковців лише турбує якість та кваліфікація підготовки вчителів англійської мови в початковій школі. Дуже мало приділяють уваги розробці навчальної програми, навчальним матеріалам, методам викладання, фонетиці та вивченню лексики на уроці. Все це вказує на те, що з самого початку їх турбують учителі та організаційні моменти. Велику ставку китайці роблять на викладачів англійської мови з інших країн. Вони вважають, якщо людина є носієм мови, то вона вже може викладати та навчати дітей. Крім того, в декількох публікаціях про мотивацію вивчення англійської мови в початковій школі йдеться лише про те, що потрібно учнів мотивувати, але насправді, ні як не мотивують їх до необхідності у вивченні іноземної мови. Весь цей тягар полягає на плечі батьків, які займають найголовніше місце у мотивації учнів до знань та очікувань.

Також щоб мотивувати молодших школярів вивчати іноземну мову, а саме англійську, потрібно вивчати не лише мову спілкування, а також вивчати культуру цієї мови. Коли учень знає не лише мову, а й традиції, то він стає більш впевнений у своїх здібностях. Ця думка лише підкреслює припущення Гарднера про модель соціальної освіти, в якій підкреслюється роль впливів соціального та освітнього контекстів та індивідуальної відмінності. Крім того, Ян У, дослідник з Китаю, який у 2006 році вивчав мотивацію вивчення іноземної мови, зазначив, що мотивація вивчення

англійської мови для китайців є складним багатогранним явищем (поєднання інтегративних та інструментальних орієнтацій). Деякі учні вважають, що вивчення англійської мови важливо лише для іспитів, а інша частина учнів вивчають мову, тому що їм подобається вчитель.

Шляхом аналізу методів дослідження, що використовуються в публікаціях про освіту в Китаї, стає очевидним, що в основному вони опираються на одноразові анкети як основний інструмент опитування. Проте такий підхід може бути неадекватним для вивчення плинності у мотивації вивчення іноземних мов та виявлення будь-яких тенденцій у розвитку, що може призвести до недостатнього розуміння потреб молодших школярів.

Вивчення мотивацій та очікувань у вивченні мови через соціально-психологічні аспекти є добре розвиненою темою дослідження на Заході. Дослідники вивчають внутрішню і зовнішню мотивацію у вивченні англійської мови. Вони вважають, що основним є не втрачати початкову мотивацію, а навпаки, зміцнювати її будь-якими способами. Цього можна досягти двома шляхами: 1 – бачити успіхи і не помічати невдачі. Невдача призводить до розчарування, а розчарування – до втрати мотивації, що, в свою чергу, може призвести до прямої відмови зробити ще одну спробу. Вчені вважають, що успіх веде до перемоги, а перемога – до мотивації, яка в свою чергу збільшує бажання досягти успіху. 2 – очікування, які виникають від вчителів, самого учня, однолітків, друзів та їх батьків. Високі очікування можуть призвести до високих досягнень.

Використана література

1. Gardner R. C., Lalonde R. N. and Pierson R. (1983) The socio-educational model of second language acquisition: An investigation using Lisrel causal modelling. *Journal of Language and Social Psychology*, p. 1–15.
2. Rubie-Davies C., Peterson E., Irving E., Widdowson D., Dixon R. (2010) Expectations of achievement: Student, teacher and parent perceptions. *Research in Education*. P. 36–53.
3. Wang L. C. (2011) Strategies for encouraging motivations of primary school English learners. *Journal of Nanjing Xiaozhuang University*. No.1.
4. Wu X., Yang X. Q. (2008) Investigation and Analysis of Chinese Secondary and Primary School English Teachers. Beijing: People's Education Press.
5. Yan R. (2006) A survey and analysis of primary students' learning concept. *Journal of Basic English Education*. P. 44–50.
6. Постанова КМУ № 462 від 20.04.11 року «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти».

ТЕМА 4. Особливості навчання іноземних мов у КНР

Розкриття змісту початкового навчання іноземних мов у школярів вимагає висвітлення системи загальної освіти у КНР. Особливу увагу вивченню англійської мови почали приділяти з 1979 року. Протягом двадцяти років англійська мова стала найпопулярнішою іноземною мовою в Китаї.

Слід відзначити, що система освіти КНР суттєво відрізняється від системи загальної освіти України. Так, в Україні, загальна середня освіта має три ступені: початкова школа (I ступінь), що включає з першого по четвертий класи; основна школа (II ступінь), до складу якої входять п'ятий – дев'ятий класи; старша школа (III ступінь), з десятого по одинадцятий класи.

У КНР система загальної повної освіти має інший вигляд: початкова школа, яка включає в себе молодшу початкову школу та старшу початкову школу. В Китаї діти навчаються 6 років в початковій школі, а саме: 4 роки в молодшій початковій школі та 2 роки в старшій початковій школі. Середня школа включає в себе 3 роки навчання. На цьому етапі дитина отримує неповну середню освіту. Ця освіта в Китаї є обов'язковою і підтримується законом «Про обов'язкову освіту». Отримання подальшої освіти не є обов'язковим, але ті, хто вирішив продовжити навчання, повинні навчатися в старшій школі ще 3 роки.

Особливість системи навчання китайської освіти полягає в тому, що деякі економічно розвинені райони відводять на навчання у початковій школі п'ять років і чотири роки в середній школі, замість шість років початкової освіти і три роки середньої освіти. Незважаючи на те, що початкова школа поділяється на молодшу та старшу початкову школу, в структурі освіти вони не відокремлюються. Більшість школярів в Китаї отримують навчання лише в початковій та середній школі. Також в кожному класі по 40–50 учнів, в деяких містах кількість школярів в одному класі доходить до 60 учнів в класі; в приватних та міжнародних школах кількість учнів складає 20–25 дітей. На уроки з англійської мови класи поділяються на підгрупи.

Школи в Китаї чинно контролюються урядом. Фінансування шкіл підтримує уряд. Орган, який контролює навчання, – Міністерство освіти Китаю.

Навчальний рік у Китаї триває з 1 вересня до 15 липня. Існують канікули для учнів. I семестр – з вересня по грудень. II семестр – з березня по липень. Китайські школярі мають тривалі канікули з січня по березень та з липня по серпень.

Наприкінці навчального року школярі складають іспит з іноземної мови, де вони демонструють уміння і навички використання іншомовного мовлення. Початкова школа не вимагає від учнів складати іспити на рівень володіння іноземною мовою. Іспити учні складають лише в п'ятому та шостому класі.

Початкова школа має обов'язкові предмети для вивчення. Відповідно до цього, в початковій освіті є дев'ять обов'язкових предметів для оволодіння маленькими школярами, але найголовнішими предметами для вивчення вважають китайську мову, математику та фізичну культуру. Слід

зауважити, що фізичною культурою школярі займаються кожного дня. На ці предмети в навчальній програмі відводиться більше годин на вивчення, порівняно з іншими предметами. Такі предмети, як історія і географія вивчаються лише з четвертого класу. Англійську мову викладають з третього класу. Основні предмети діти вивчають у першій половині дня. З 11:30 до 14:00 діти відпочивають. Під відпочинком мається на увазі тиха година – по дзвонику діти лягають на парту, засинають та просинаються по дзвонику о 14:00. Після обіду проходять заняття з інших предметів, факультативи, гуртки тощо. Також хочеться звернути увагу на те, що з третього класу діти повинні йти на практику, а саме школярі працюють на фермах. В школах учні перебувають цілий день.

У системі освіти КНР вирізняють декілька типів навчальних закладів.

Перший тип – **державні школи**. Державні школи в свою чергу поділяються на міські та сільські школи. В міських школах, де викладають іноземну мову, англійську вивчають від трьох до чотирьох годин на тиждень. Програма, за якою навчаються діти, є загальною для всіх верст населення. Міські школи краще забезпечені потрібним обладнанням та викладають в цих школах кращі викладачі. На уроках учні займаються лише тим, що готуються до складання іспитів. У вчителів бракує часу для пояснення правил та для тренування гарної вимови слів. На уроках школярі виконують вправи, зазубрюють слова та читають тексти з перекладом. Такими вправами вони займаються протягом чотирьох років з третього по шостий клас [1].

У сільських школах відсутні іноземні вчителі та фахівці, що обмежує можливості дітей у вивченні англійської мови. Учні практично не мають можливості вдосконалювати своє усне мовлення. Недостатність технічних засобів перешкоджає відтворенню аудіозаписів та перегляду англійськомовних мультфільмів у навчальних закладах. У класах відсутнє комунікативне спілкування, що обмежує розвиток мовних навичок. Учням відсутній інтерес та мотивація до вивчення іноземної мови, а без них неможливо досягти успіху у цьому процесі.

У сільських та малих міських школах класи не поділяються на групи за рівнем знань. У цих навчальних закладах викладання англійської мови здійснюється для всіх учнів одночасно, що створює значні труднощі як для вчителя, так і для учнів.

У сільських школах, коли виникала потреба в викладанні англійської мови, керівництво таких навчальних закладів часто не могло зрозуміти, чому потрібні знання цієї мови. Це відбувалося через те, що уряд не визначив чіткої мети викладання іноземної мови, не усвідомлювалася її роль та значення як шкільного предмета.

У сільських школах також виникала проблема в передачі знань вчителями, які не мали ані достатнього рівня володіння мовою, ані

методичної підготовки. Бракувало кваліфікованих педагогів, методичної літератури та необхідного обладнання. Молодші учні сільських шкіл готувалися стати сільськими жителями, і знання англійської мови для них не були пріоритетними, оскільки вони не мали уявлення, де і як можна буде використати ці знання. Проте уряд не робив різниці між учнями міських та сільських шкіл і вважав це за необхідне.

Другий тип шкіл – **приватні школи**. Приватні школи в Китаї почали стрімко поширюватися у 2003 році. У цьому ж році був прийнятий закон «Про заохочення приватної освіти». До цього переваги мали державні школи та «ключові» школи [1].

Поява приватних шкіл дала змогу китайцям отримати якісну освіту. В таких школах предмети викладаються поглиблено. Англійську мову в приватних школах викладають за спеціальною навчальною програмою, яка розроблена для іноземців. Ця програма складена американцями для міжнародних програм. Приватні школи мають гарне комп'ютерне забезпечення, в школах є лінгафонні кабінети, які діти можуть відвідувати як у вечірній час, так і в канікулярний час. Багато підручників та інших корисних навчальних матеріалів. В таких школах викладають досвідчені викладачі не лише з Китаю, а із інших країн.

У 2004 р. приватних шкіл нараховувалось майже 70 тис. В Пекіні відкрита найбільша приватна школа, в якій учні вивчають англійську мову. Ця школа має назву «Нова східна школа». Філіали цієї школи розташовані по всьому Китаю та нараховують більше 40 філій. Школа є платною. В ній працює більше 5000 тис. вчителів. Серед приватних та «ключових» шкіл, які відіграють значну роль у поширенні активних методів викладання, значне місце посідають місіонерські школи, де іноземні мови відіграють значну роль. В таких школах англійська мова викладається частіше та поглиблено.

В школах у великих містах та в приватних школах, класи поділяються на підгрупи для більш ефективного навчання. В таких школах рівень володіння англійською мовою стає кращим.

В приватних школах та в школах з поглибленим вивченням іноземних мов на вивчення цієї дисципліни відводиться більше годин. Щодо сільських шкіл, то замість трьох годин на тиждень, там може бути набагато менше годин, тому що бракує вчителів або не має обладнання та методичного матеріалу. Кількість годин зводиться до однієї години на тиждень. В маленьких селах англійську мову не викладають зовсім.

Третій тип шкіл – **міжнародні школи або місіонерські школи**. В місіонерських школах, майже всі предмети викладаються англійською мовою. Вчителями в таких школах є іноземці. В міжнародних школах навчаються діти з різних країн, чий батьки приїхали до Китаю працювати. Також в міжнародних школах можуть навчатися і самі китайці. Такі школи фінансуються батьками та місіонерами. Рівень викладання англійської

мови в таких школах на високому рівні. Програма з англійської мови теж особлива, як і в приватних школах. У міжнародних школах діти навчаються за міжнародною програмою бакалаврату (International Baccalaureate IB programmers). Діти вивчають не лише англійську, а й китайську мову [2].

У місті Урумчі знаходиться найвідоміша міжнародна школа в Китаї. Ця школа заснована лише у 1998 р., але вважається найкращою, тому що має все необхідне для кращого навчання: обладнання, матеріальне забезпечення та гарне фінансування. Ця школа носить назву «Да Гуан Хуа», як і всі школи КНР, має чотири ступені навчання: початкова школа, середня школа, старша школа та міжнародна школа (міжнародний відділ) для дітей іноземців. Ця школа вважається найкращою початковою та середньою школою в західній частині Китаю. В цій школі навчаються діти з заможних родин. Школа нагадує пансіон, оскільки діти знаходяться в школі постійно 24 години на добу [2].

Четвертий тип шкіл – **«ключові» школи** (з поглибленим вивченням окремих предметів). Як було зазначено вище, у Китаї, разом зі звичайними та приватними школами, існують «ключові» школи. До таких шкіл відбирають найбільш талановитих та здібних дітей, які мають хист до вивчення окремих предметів. «Ключові» школи фінансуються не державою, а окремими міжнародними організаціями. В школах дітям надають поглиблені знання з окремих галузей. Поглиблено вивчають не лише іноземні мови, а й математику, природу тощо.

П'ятий тип шкіл – **інтернати**. Вони розташовані в передмісті. Батьків школярі можуть побачити лише у батьківський день. В інтернатах діти навчаються за державною програмою, вивчають такі ж самі дисципліни, як і учні в міських та сільських школах. Тривалість уроків складає 40–45 хвилин. Початкова школа займається 5 разів на тиждень та має по 8–9 уроків щоденно. Інтернати в Китаї були відкриті у 1950 році. З початку в них навчалися діти з сільської місцевості, яким важко було їздити до міста на навчання. Згодом, у 1990 р. були відкриті інтернати для здорових дітей, щоб вони мали змогу отримати навчання. Більша частина інтернатів територіально знаходиться на Заході країни. Вважається, що діти з Заходу більш уразливі до хвороб, аніж діти з Центральної частини Китаю та зі Сходу Китаю. У Центральній частині Китаю інтернати були створені у 1980 році. В інтернатах діти знаходяться постійно, як вдень, так і вночі. Вихователі в інтернатах проживають разом з дітьми, тому якщо в учнів виникають якісь питання з предмету, то вони можуть звернутися за допомогою. Інтернати повинні фінансуватися державою, але держава не завжди може забезпечити інтернати всім необхідним.

Використана література

1. Huang Hurry. The long March to Waldorf School. License. 2012. P. 6.

ТЕМА 5. Зміст освіти у школах КНР на прикладі вивчення іноземних мов

У червні 2010 року Держрада Китаю видала Національний середньо-строковий та довгостроковий план реформи й розвитку освіти. Цей план визначає «справедливість у розвитку освіти» як стратегічну мету обов'язкової освіти у КНР. Наприкінці 2011 р. обов'язкова освіта була загальнонаціональною [1].

Уряд КНР розумів, що для модернізації освіти слід змінити цілі та завдання у навчальній програмі з усіх предметів. Таким чином, у КНР розпочалась нова хвиля реформування освіти.

У навчальних планах та навчальних програмах КНР творці чітко регулюють навчальне навантаження. Так, у початковій школі в 1 класі не можна задавати домашні завдання, у другому класі на виконання домашнього завдання відводиться 0,5 години, у третьому-четвертому класах виконання домашньої роботи не повинно займати більше аніж 45 хвилин, у п'ятому та шостому класах учні не повинні витратити на уроки більш 1 години.

У 2001 р. Міністерство освіти КНР схвалило план, у якому зазначалось, що викладання англійської мови повинно було розпочинатися з третього класу початкової школи та продовжуватися протягом усього періоду навчання у школі та у вищих навчальних закладах. В результаті цього в 2001 р. була складена та випущена для користування навчальна програма з англійської мови для учнів початкової, середньої та старшої школи. Нова навчальна програма з англійської мови стала пілотною, згодом вона стала основною навчальною програмою по всій країні.

Так, у новому навчальному плані 2001 р. було зазначено, що викладання англійської мови слід розпочинати по всій території КНР у 27 провінціях у міських та сільських школах. Як результат, багато китайців почали вивчати англійську мову. На жаль, вивчення англійської мови також призвело до негативного впливу – дуже мало уваги стали приділяти вивченню інших іноземних мов, таких як німецька, французька, російська, японська мова тощо, які у минулому викладалися у багатьох школах. Це стало великим кроком назад для китайської лінгвістики.

Вимоги до вивчення англійської мови були розраховані на II рівня навчання. З третього класу по четвертий клас англійська мова викладалася з I рівня навчання. Це означало, що учні починали вивчати англійську мову з базового рівня. У п'ятому та шостому класі учні вивчали англійську мову вже з II рівня; тижневе навантаження складало від трьох-чотирьох годин на тиждень, інколи по два уроки англійської мови на день (80 хвилин, рекомендований час проведення з перервою через кожні 40 хвилин).

Навчальний рік у Китаї триває з 1 вересня і до 15 липня, він складає 35 тижнів і 2 тижня додаткових, які відводяться на культурні та спортивні

заходи на розсуд адміністрації школи. Існують також і канікули для учнів. I семестр триває з вересня по грудень. II семестр триває з березня по липень. Китайські школярі мають тривалі канікули з січня по березень та з липня по серпень.

Початкова школа має обов'язкові предмети для вивчення. Відповідно до цього в початковій освіті налічується дев'ять обов'язкових предметів для оволодіння маленькими школярами, але найголовнішими предметами для вивчення вважають китайську мову, математику та фізичну культуру. Слід зауважити, що фізичною культурою школярі займаються кожного дня. На ці предмети в навчальній програмі відводиться більше годин порівняно з іншими предметами. Такі предмети, як історія і географія вивчаються лише з четвертого класу. Англійську мову викладають з третього класу. Основні предмети діти вивчають у першій половині дня.

У деяких школах учні навчаються цілими тижнями. Такі школи є інтернатами. Тривалість уроків складає 40–45 хвилин. Початкова школа навчається 5 разів на тиждень та має по 8–9 уроків щодня. Якщо взяти до уваги, що з 2001 р. предмет англійської мови не був включений до основного предмету викладання, а викладався лише як факультатив, не дуже важливий предмет, то трьохгодинне навантаження на тиждень було оптимальним. У деяких районах у школах викладають на вибір англійську, російську або японську мови.

Навчальний план та стандарти 2011 р. забезпечують засобами, за допомогою яких автономія навчання може бути розвинена серед учнів – школярі повинні врешті-решт стати незалежними у вивченні англійської мови і бути взмозі взяти на себе відповідальність за власний процес навчання.

У 2011 р. до навчального плану стандартів також додається розробка відповідних стратегій навчання, які є обов'язковими компонентами вивчення англійської мови, крім придбання мовних навичок і грамотності та мовних знань. Також вчителі керуються методичними вказівками, які прописані в навчальній програмі. За допомогою методичних рекомендацій учитель обирає сам найліпшу стратегію у викладанні англійської мови, яка б підходила для всіх учнів, але не відхилялася від програми.

З 2011 р. англійську мову включили як основний предмет викладання в початковій школі. Так, основними предметами вважаються китайська мова, математика, природа, фізична культура (Міністерство відводить на заняття лише 70 годин) та англійська мова.

За новою навчальною програмою 2001 р. на вивчення предмету англійська мова відводиться:

I рівень, третій клас – від двох до трьох годин на тиждень;

I рівень четвертий клас – три-чотири години на тиждень;

II рівень п'ятий клас – від двох до чотирьох годин на тиждень;

II рівень шостий клас – три-чотири години на тиждень. Звернемо увагу на те, що англійська мова має таке ж тижневе навантаження, як і інші шкільні предмети: фізична культура, музика, природа, а саме: трьохгодинне викладання.

Загальне тижневе навантаження школяра складає 42 години на тиждень з основних дисциплін. У сільських школах тижневе навантаження більше і складає 70 годин з урахуванням фермерських робіт. Це пов'язано з тим, що в містах учителі мають кращу підготовку та більше методичного матеріалу для кращого пояснення учням. Таким чином, міські школярі швидше все запам'ятовують та засвоюють, ніж сільські. Таке навантаження включає лише обов'язкові заняття за програмою. У школах існують факультативні заняття, які викладаються поза сіткою основних занять. У більшості факультативні заняття проводяться у другій половині дня. У сільських школах тижневе навантаження 70 годин з урахуванням сільськогосподарських робіт. У таких школах учні мають трудову практику. Багато зусиль школярі витрачають на працю, а не на навчання. У міських школах з третього класу у школярів розпочинається трудова практика.

Опрацювавши літературні джерела, а саме: нову навчальну програму з англійської мови у початковій школі, проаналізувавши програми з англійської мови, можна проаналізувати і зміст іноземної освіти в початковій школі Китаю.

У реформуванні навчальних планів і навчальних програм виділяють три етапи:

I етап (1999–2001 рр.) включає в себе розробку нових стандартів з 18 предметів для основних шкіл, включаючи розробку нових підручників як для початкової, так і для середньої школи.

II етап (2001 р.) була проведена нова реформа в галузі освіти «Основних положень реформи навчальних планів базової освіти». На виконання цієї реформи відвели три роки. З усіх предметів були розроблені нові експериментальні програми.

III етап (2004 р.) нові офіційні державні стандарти та нові навчальні програми у загальноосвітніх школах.

Звертаємо увагу на те, що звичайна навчальна програма з англійської мови відрізняється від навчальних стандартів (положень) з англійської мови цілями, методами навчання та системою оцінювання. У цих основних положеннях вказується на необхідність та важливість цього предмета в початковій освіті.

Основна мета викладання англійської мови в початковій школі – це розвивати в учнів інтерес до вивчення іноземної мови та прививати позитивне ставлення до мови, яку вивчають; розвивати в учнів гарну вимову та правильну інтонацію; розвивати в учнів попередні здібності, використовувати англійську мову у повсякденному житті та закласти гарні

знання для подальшого навчання. Також головним було вивчення культури тієї країни, мова якої вивчається. Це перша, єдина, чітко виражена національна програма з іноземної мови, розроблена на тій же філософії освіти, як і для всіх інших шкільних предметів у початкових і середніх школах по всій країні КНР. Традиційні навчальні програми з англійської мови фокусуються лише на знання та навички, тому уряд Китаю вирішив розширити свої цілі та адаптувати навчальну програму з англійської мови під китайського школяра.

Найбільш поширена навчальна програма з іноземної мови, а саме англійської, яка використовується в початковій школі КНР навчальними закладами, є програма 2001 року та оновлена програма 2011 року. Зміни в програмі 2011 р. незначні. Міністерство освіти робить акцент на розвиток навичок комунікативного спілкування. Англійська мова повинна вивчатися для того, щоб вільно нею спілкуватися, розуміти інших людей та висловлювати свої побажання.

Також у деяких сільських школах продовжують частково використовувати навчальну програму, яка була розроблена 2001 року.

У новій програмі 2011 р. були визначені нові цілі перед вчителями та учнями, які вже п'ятий-шостий рік вивчають англійську мову. Слід зазначити, що не всі ці цілі та завдання пов'язані з навчанням грамоти. Зокрема, серед них: співпраця з колегами та спільні зусилля для досягнення поставлених завдань; консультування з учителями та однолітками; розробка простого плану з вивчення англійської мови; перевірка знань учнів з 1–4 років навчання; перевірка знання слів та їх перекладу і тлумачення; акцент на вивченні мови; уважне слухання на уроках та активна участь; читання книг та оповідань англійською мовою, які передбачені програмою, а також книг, що не входять до неї; виразне висловлення думок англійською щодо матеріалу, вивченого на уроці; спроби використовувати англійські слова у повсякденному житті та перегляд англійськомовних телепередач; щоденне повторення вивчених слів та фраз та постійне підвищення рівня знань англійської мови, намагаючись кожен день вивчати щось нове. Таким чином, уряд розраховує, що такий підхід спонукатиме школярів до вивчення англійської мови, і рівень їхнього володіння та розуміння іноземної мови зростатиме.

Основна відмінність нової навчальної програми 2011 р. від програми 1990 та 2001 рр. полягає в тому, що було введено нове вивчення мови, а саме: впровадження комунікативної компетентності. Згідно з новими стандартами, учень повинен оволодіти усіма видами компетентності (говоріння, читання, аудіювання та письмо), проте, як вже згадувалося раніше, основна увага приділялася розвитку комунікативної компетентності. У новому навчальному плані підкреслюється, що вчителям потрібно уникати використання методів, спрямованих лише на здобуття лінгвістичних

знань. Замість цього вчителі мають створювати на уроці реальні ситуації та давати завдання, що відповідають реальному життю, щоб учні розвивали свої комунікативні навички та вміли висловлювати свої думки, а не обмежуватися стандартними фразами.

Було прийнято рішення викладати англійську мову з першого класу початкової школи. У Китаї налічується приблизно 2 мільйони школярів у початковій, середній та старшій школі. З них лише 47 тисяч учнів вивчають японську та російську мови, а решта вивчає англійську мову. Тих, хто вивчає англійську мову, з кожним роком стає все більше і більше. Тисячі приватних шкіл відкрили нові класи з вивчення англійської мови. У початковій школі англійська мова витіснила інші іноземні мови з навчальних програм, де прийняла домінуючу позицію.

За новим стандартом учні розпочинають вивчати англійську мову з першого класу, тому рівень I відноситься до 1–4 класів, а рівень II – до 5–6 класів. У новій програмі передбачено, що сільські школи, які не мають достатнього фінансування, продовжують вивчати англійську мову, як і раніше, з третього класу. Уряд намагається знайти достатньо коштів для фінансування шкіл у сільських районах для того, щоб впровадити вивчення англійської мови з першого класу.

Основні вимоги до вивчення англійської мови чітко відображають діяльнісний підхід, сприяючи викладанню та навчанню через аудіювання, говоріння, співи, ігри, читання, письмо, перегляд фільмів тощо. Була спроба надати дітям можливість відчувати мову через себе, через свої почуття. Учням на уроках англійської мови дозволяється працювати з будь-якими матеріалами, головне, щоб їм було цікаво. Проте це дозволяється не в усіх школах, а лише в тих, де класи поділяються на групи.

На кожному рівні є свої цілі та завдання, які школяр повинен опанувати в кінці кожного етапу. Нова програма спрямована на поглиблене вивчення англійської мови в початковій школі та на розвиток навичок грамотності й комунікативного спілкування. Визначення національних навчальних програм розвитку грамотності – важливе завдання освіти іноземної мови в Китаї. Почнемо з того, що цілі щодо розвитку навичок грамотності, в тому числі на рівні початкової школи, чітко визначені в новій навчальній програмі 2011 року для іноземної освіти. У попередніх програмах акцент робився на розвиток лінгвістичних знань. Наприклад, важливою була кількість вивчених слів та висловів, які запам'ятовував учень, а вміння використовувати їх та складати речення не мало значення.

Для того щоб досягти позитивного результату у вивченні англійської мови у початковій школі, Міністерство освіти КНР дозволило використовувати супутникове телебачення на уроках у навчальних цілях. Тепер використовувати відео на уроках дозволяється не більше 25 хвилин. У Китаї існує окремий канал, де транслюють спеціальні навчальні мультфільми та

передачі, навчальні передачі для вчителів та семінари онлайн. Вчителі можуть включати ці канали на уроках, якщо теми співпадають з планами.

Міністерство освіти обрало нову стратегію дій для того, щоб вчителі використовували новіші та дієвіші методи у навчанні, а учні із захопленням вивчали англійську мову. Слід зауважити, що навчальна програма з англійської мови змінена лише для учнів 3–6 класів початкової школи, а для учнів 1–2 класів залишається навчальна програма 2001 року.

Використана література

1. Лахмотова Ю. В. Навчання іноземних мов молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук. Спеціальність 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Харків, 2018.

2. Шу Д. Ф. Реформи викладання іноземної мови: проблеми та рішення // Шанхайське видавництво навчання іноземних мов. Шанхай, 2004.

ТЕМА 6. Форми і методи навчання англійській мові в університетах та школах КНР

За способами проведення виділяють урок-бесіду, урок-практичне заняття, урок самостійної роботи учнів тощо. У державній школі Китаю переважно проводять урок самостійної роботи учнів або урок-лекцію. У приватній школі використовують різноманітні способи проведення уроку: відеоурок, урок-бесіду, урок самостійної роботи тощо [1].

Проведення будь-якого типу уроку передбачає використання різноманітних форм роботи учнів. Основними формами роботи на уроці є індивідуальна робота, групова робота та фронтальна робота. У початковій школі Китаю переважає індивідуальна або групова форма роботи на уроці. Групову форму роботи переважно використовують у приватних школах та в школах, де поділяють клас на групи. Серед групових форм роботи основною є парна робота. Така форма роботи на уроках іноземної мови користується попитом: школярі складають діалоги, розповідають, самі можуть виправити свої помилки. На жаль, у першому класі учні не можуть проконтролювати допущені помилки. У цьому їм допомагає вчитель.

У Китаї попит на вивчення англійської мови як іноземної вимагає якісного викладання. Насамперед, це полягає у використанні нових методів навчання. Нові методи навчання використовують у приватних та міжнародних школах. У державних школах не поспішають використовувати нові методи навчання, а практикують з уже відомими методами навчання, які використовувались багато років і вже знають очікуваний результат.

Як відомо, дуже важко знайти універсальний метод навчання, який би задовольняв потреби усіх учнів та викладачів. Для отримання нового методу навчання слід поєднати різні методи в один. Вчителю слід взаємодіяти з кожним учнем для того, щоб побудувати навчальний процес

таким чином, щоб досягти оптимальної користі у навчанні. Слід зазначити, що Китай – країна Далекого Сходу. У цій країні у людей інший склад розуму, тому і підхід до вивчення англійської мови повинен бути іншим.

Американський лінгвіст Едвард Ентоні провів дослідження, в якому розглядав методику навчання. Цікавим було те, що він виділив три рівні в методиці навчання. До першого рівня він відніс систему навчання, яка включає в себе комплекс концепцій викладання іноземних мов. До другого рівня відноситься метод навчання, який полягає у можливості використання декількох методів навчання в одній системі навчання. До третього рівня відноситься етап навчання, який складається з набутих умінь та навичок, різних тактик навчання, ігрової діяльності тощо. Дослідження цього лінгвіста полягало у тому, що всі вище зазначені рівні пов'язані між собою. З точки зору американського лінгвіста, вивчення іноземної мови повинно бути пов'язане з постійним удосконаленням навчання іноземної мови. З кожним наступним вивченням потрібно посилювати процес навчання. Учитель повинен використовувати різнобічну навчальну діяльність для отримання найкращого ефекту у навчанні [1].

Серед більш відомих методів використовують метод граматичного перекладу, метод комунікативного навчання, інноваційні методи навчання з використанням інформаційно-комунікативних технологій, аудіолінгвальний метод, метод повної фізичної релаксації, комбінований метод, прямі методи, аудіовізуальний метод тощо [1, 2].

На самому початку реформування китайської системи навчання були розглянуті зарубіжні педагогічні ідеї та досвід шкільних реформ в інших країнах. У результаті, в Китаї повністю оновився зміст навчання, змінилися методи та форми навчання. Навчання почало спрямовувати свою педагогічну діяльність на розвиток особистості школяра. Для Китаю це нова система у навчанні. Особистість людини не розглядали у навчанні зовсім, людину слід було виховувати як частину соціуму, а не окремого індивідуума. Новий розвиток у системі освіти змусив змінити методи навчання. Нове завдання для вчителя – зацікавити школяра та розкрити його потяг до вивчення англійської мови [1].

Поширеним методом навчання англійській мові з точки зору викладачів є граматико-перекладний метод, який з'явився у Китаї на початку 50-х років минулого століття. Цей метод навчання використовувався в усіх країнах Європи, з часом його почали використовувати в азіатських країнах. Цим методом користуються в школах і сьогодні.

У китайській практиці граматико-перекладний метод використовується дуже давно. Це один з методів навчання, який зберігся протягом всієї історії викладання англійської мови в Китаї. Суть цього методу полягає у поясненні граматичних структур та поданні нових слів. Учні за зразком виконують вправи, у яких вони доводять вивчення правил до автоматизму.

Навчання англійській мові фокусується на читанні та письмі, а також охоплює як граматичний, так і словниковий запас. Використання такого методу навчання впливає на розвиток логічного мислення школярів за допомогою граматичних вправ. Слід зауважити, що пояснення граматичних правил вивчається дедуктивним шляхом – рідною мовою школярів. Граматичні правила розбираються детально. Після того, як школярі засвоюють граматичні правила, вони переходять до практики. На практиці учні виконують вправи з перекладу, які потребують використання морфології та синтаксису мови, яка вивчається [1, 2].

При цьому методі викладання широко використовується переклад текстів, речень. Учні також практикують зубріння лексики напам'ять та вивчають класичні літературні твори. Однією з домінуючих цілей цього методу є вміння читати англійською мовою та перекладати тексти рідною мовою. Учень повинен не лише гарно прочитати текст, але мати змогу його перекласти. Щоб перекласти текст якісно, потрібно знати кожне слово в тексті. Таким чином, з кожним новим текстом учень повинен вивчити приблизно 400 нових лексичних одиниць. Нові слова потрібно не просто зазубрити, а й знати точний переклад китайською мовою, вміти пояснити значення цього слова конкретно в цьому тексті. Школяр повинен не лише пояснити значення слова, а й знати, яка це частина мови, та надати, якщо є, синоніми, антоніми до цього слова. Якщо це слово використовується у словосполученнях і має інше тлумачення, то навести приклади. Якщо у вчителя будуть виникати питання стосовно граматичних правил, учень також повинен згадати правило та пояснити, чому воно використовується в тексті. Вчитель разом з учнями аналізує текст дуже детально. Після розбору кожного речення як граматично, так і лексично, учні ставлять питання до кожного речення. Перефразовують речення, використовуючи синоніми та антоніми до слів, які вони наводили раніше. Для того щоб знати, чи всі учні зрозуміли зміст тексту, вчитель просить кожного учня по черзі переказати уривок тексту чи висловити свою думку стосовно героя, опису природи чи якоїсь події. Після того, як буде зрозуміло, що учні дуже гарно володіють лексичними одиницями, словосполученнями, клас переходить до закріплення нових знань, а саме виконання письмових вправ після тексту. Післятекстові вправи включають в себе такі завдання, як заповнення пропусків новими словами чи фразами, підбір синонімів чи антонімів, з'єднання значення слова з поясненням та перекладні вправи. Завданням на переклад речень перевіряють те, як учні запам'ятали лексичні одиниці та граматичні правила. Цим методом навчання користуються у китайській початковій школі. Для того щоб китайці зрозуміли специфіку будови фраз, речень англійською, їм слід вивчити багато правил. У школі учні не просто зазубрюють правила, а й вивчають їх на прикладах. Кожне правило спрямоване на те, щоб учні у майбутньому могли використовувати знання англійської

мови. Отже, одні вчителі спочатку дають багато прикладів, а потім з цих прикладів виводять правило. Таким чином, школяр не просто вивчає правило, а сам може його сформулювати разом з учителем. Інші вчителі вивчають спочатку правила, а потім закріплюють їх, виконуючи різні вправи. Для учнів початкової школи у Китаї частіше використовують перший метод навчання – вивчають правила за прикладами. На жаль, використання цього методу навчання розвиває в учнів лише навички письма та читання. Учні не розвивають навички говоріння. На перший погляд, маленькі китайці вважають використання цього методу навчання дуже нудним завданням. Весь урок учні те й роблять, що вивчають нові слова, пояснюють їх тлумачення, читають тексти та вивчають граматику. Насправді, це дуже корисний та дієвий метод навчання не лише в китайських школах та вищих навчальних закладах країни, а й в інших країнах, де вивчають іноземні мови.

Ще один метод навчання англійської мови – інноваційні методи навчання. Сюди можна віднести мультимедійні засоби навчання та інформаційно-комунікативні технології. Такими методами навчання користуються у початкових школах у великих містах. У сільських школах немає комп'ютерного забезпечення. Завдяки цим методам навчання учні навчаються мовленнєвої грамотності. Після перегляду чи прослуховування того чи іншого тексту учні обговорюють ситуацію, дають свої коментарі та поради. Такий метод роботи є дуже ефективним і цікавим. Учителі вирішили вивчати граматичні правила з використанням малюнків. Усі правила, які школярі вивчають, зображають графічно. Як відомо, у китайців дуже гарно розвинена пам'ять, вони краще запам'ятовують. Використання малюнків є розвиненою формою роботи, яку використовують на уроках англійської мови у початковій школі. У 5 та 6 класі початкової школи, а саме у міжнародній школі, де англійською мовою викладаються багато предметів, використовують пояснення правил з використанням інноваційних технологій. Учителі використовують комп'ютерну анімацію. Викладання англійської мови з використанням інформаційно-комунікативних технологій та мультимедійних засобів є найбільш перспективним. Цей метод навчання не є ефективним для молодших школярів 1-4 класів, вони сприймають анімацію лише як мультфільми, але учні старших класів вже реагують на анімацію як на щось нове. Учені сподіваються, що згодом комп'ютерна анімація пошириться по всій країні, і вчителі почнуть її використовувати на своїх уроках. Спочатку таку форму роботи школярі сприймають лише як розвагу, але коли приходить час згадати правило, то у них перед очима спливають кадри з мультфільму і вони з легкістю починають працювати. Цей метод забезпечує ефективне спілкування та розвиток умінь і навичок мовленнєвої грамотності. Мета використання цього методу навчання – розвивати слухове сприйняття. Учні краще сприймають новий матеріал через відеозображення, текстові зображення, цікавий контекст та анімацію.

Інноваційний метод навчання, який застосовується при вивченні англійської мови, сприяє кращому розумінню завдань, школярі навчаються самостійно мислити. За допомогою використання мультимедійних засобів школярі розвивають усі чотири види мовленнєвої діяльності. Цей метод навчання вчителі комбінують і з іншими, не менш корисними та дієвими методами навчання, наприклад, з аудіолінгвальним методом [1].

Аудіолінгвальний метод у Китаї використовується не так давно. Цей метод користується популярністю в США з 1950 років. Його творцями були Чарльз Фріз та Роберт Ладло. У Китаї цим методом навчання почали користуватися лише у 1960 році. Коли цим методом почали користуватися в Китаї вперше, то одразу оцінили його дуже високо. Спочатку цим методом користувалися лише у вищих навчальних закладах, а потім аудіолінгвальний метод поширився по всій країні. Його почали використовувати на інших рівнях освіти, а саме: в початковій, у середній та в старшій школі. У ті часи дуже цінували навички та уміння аудіювання і говоріння. Як нам відомо, основою мови є звук. Для того щоб розпочати вивчати будь-яку мову, потрібно знати звуки. Оволодіння усним мовленням та читанням уголос неможливе без стійких слухо-вимовних та ритміко-інтонаційних навичок. На відміну від граматико-перекладного методу, аудіолінгвальний метод спрямований на розвиток усних навичок та передбачає уникнення помилок в усній мові. Використання цього методу на уроках англійської мови дає учням змогу одразу вимовляти слова правильно та з правильною інтонацією будувати речення. Цей метод навчання дуже підходить для тих навчальних закладів, де викладачі не є носіями англійської мови та самі не дуже чітко вимовляють слова. Цей метод навчання сподобався китайській аудиторії і його широко використовують у сучасній школі. Спираючись на нову навчальну програму, навчальні рекомендації та на сучасні підручники, ми бачимо, що цей метод навчання прижився та має свої переваги. Серед переваг у використанні цього методу навчання виділяють, насамперед, формування гарних усних звичок. Методисти та викладачі наголошують на тому, що розвиток мовних навичок повинен проводитися лише через аудіювання. Коли дитина засвоїть всі звуки правильно, то у неї з'явиться гарний фундамент для розвитку та вдосконалення інших мовних навичок. Це не означає, що на уроках англійської мови вчитель повинен використовувати лише такий метод навчання. Цим методом дуже добре користуватися в початковій школі, коли дітки починають вивчати англійську мову. У першому класі в програму входить вивчення англійських віршів та пісень. Через використання аудіолінгвального методу учні зможуть прослухати пісню з правильною вимовою та інтонацією. Через використання цього методу навчання у школярів з самого першого дня закладається точна вимова, вміння правильно та красиво будувати речення, запам'ятовування звуків і структур, що вивчаються. Все це потрібно для гарного

розвитку хороших усних здібностей. Недолік цього методу полягає в тому, що школярі формують механічні звички говоріння, не вивчають граматику. Учні лише запам'ятовують та відтворюють задані звуки, слова, конструкції та типи речень. Школяр не сам вчиться вимовляти слова та фрази з використанням правил вимови, а просто повторює та відтворює аудіозапис. У реальному житті школярі не зможуть використовувати набуті навички та уміння. Тому деякі вчені вважають цей метод безглуздим. Школярі не завжди можуть зорієнтуватися у ситуації та згадати все, що зубрили на уроках. Цей метод не дає відчуття реального спілкування. Людина не передає свої емоції та відчуття, а лише копіює з запису. Незважаючи на це, китайські школи не збираються відмовлятися від цього методу навчання. [1].

Коли на уроках англійської мови використовують аудіолінгвальний метод, потрібно контролювати школярів шляхом ретельного структурування нового матеріалу, практикувати лінгвістичні структури, розуміти, чи засвоїли учні не лише правильну вимову, а й нові слова, фрази та речення. Учень повинен розуміти кожне слово, знати його переклад та вміти наводити свої приклади. На початковому рівні фрази не повинні бути дуже довгими та мати багато незнайомих слів. Мова має бути поставлена чітко та не дуже швидко. За допомогою аудіолінгвального методу учні навчаються правильно будувати структуру речення та правильно вимовляти слова, імітувати мову вителя. Незважаючи на те, що у Китаї цей метод навчання не дуже люблять, вчителі не готові від нього відмовитись. Все частіше у початковій школі, а особливо в приватній, міжнародній чи в місіонерській, такий метод навчання стає актуальним.

Наступним методом, яким користуються в Китаї на уроках англійської мови, є комунікативний метод навчання. Цей метод і сьогодні є провідним методом навчання у Китаї, його вважають інноваційним методом у викладанні англійської мови у школах КНР, ним користуються на всіх етапах навчання. Багато науковців з різних країн брали участь у розробці цього методу навчання. Серед найвідоміших прихильників такого методу можна назвати Г. Е. Піфо (Німеччина), У. Літлвуда (Англія) [1, 2].

З проведенням нової реформи у галузі навчання у 2011 р. науковці дійшли висновку, що навчання англійської мови повинно бути спрямоване на реальне спілкування. Учні готують для того, щоб вони використовували знання з англійської мови у повсякденному житті, мали змогу правильно будувати речення, ставити питання та відповідати на них. Комунікативний метод навчання включає в себе не лише можливість правильно будувати своє мовлення, але й спрямований також на розуміння текстів, запам'ятовування нової лексики, правил. Також на уроках діти прослуховують аудіозаписи та переглядають відеоролики, після чого вони висловлюють свою точку зору стосовно тієї чи іншої ситуації. Для китайців такий метод роботи

є дуже важким. По-перше, для того щоб правильно побудувати речення, школярам потрібно знати слова, фрази та правила вживання слів у реченні, визначити час, форму дієслова, знати, яке слово ставити за яким та правильно проставляти артиклі. По-друге, у школярів настільки неправильні слова (заміна одних звуків на інші, вони намагаються сказати одне слово, а виходить інше, що співрозмовнику дуже важко сконцентруватися, щоб уловити смисл речення). У таких ситуаціях учитель виступає посередником між співрозмовниками. Коли на уроках англійської мови використовують такий метод навчання, то вчителі вдаються до використання опор різних видів, а саме: зображальних, які допомагають школярам правильно побудувати їхнє висловлювання – схеми, плани, підказки, фрази, діалоги тощо [2, 3]. При такому методі роботи, вчитель відіграє важливу роль. Учитель ставить перед учнями задачу, яку школярам слід вирішити за допомогою діалогів. Таким чином, комунікативний метод навчання користується попитом. Органи освіти та фахівці з викладання англійської мови докладають зусилля, щоб цей метод навчання знайшов своє відображення в нових програмах, планах, підручниках та тестах. Учителі, які дотримуються цього методу викладання, на жаль, у меншості і, як правило, працюють у школах у великих містах, які мають краще матеріальне забезпечення. Граматико-перекладний метод навчання переважає на уроках англійської мови. Зростаюча група вчителів, спираючись на різноманітність методів викладання, намагається зберегти традиційні методи, спираючись на те, що вони більш дієві. Інша група вчителів використовує традиційні методи викладання з більш пізніми інноваційними методами навчання для задоволення потреб школяра та сучасності. Таким чином, вчителі не стоять на місці, а вдосконалюють свою методику викладання.

Ще одним методом роботи є метод повної фізичної реакції «TPR» (Total Physical Response). Цей метод навчання винайшов Джеймс Ашер. Його метод навчання користується успіхом у початковій школі і базується на твердженні, що відсутність стресових ситуацій підвищує мотивацію навчання [4].

Розглянемо наступний метод навчання англійській мові, який називається PPP (Presentation, Practice and Production) – цей метод презентації, практики та продукування є найефективнішим методом при вивченні англійської мови як іноземної. Цим методом навчання користуються у багатьох країнах, і Китай не є винятком. Цей метод дуже ефективний у початковій школі на початковому рівні навчання. Його використовують вчителі для подання (презентації) нового матеріалу: нових слів, правил, звуків, фраз або частин мови. Також цим методом користуються при вивченні нової лексики або при вивченні нового граматичного правила. Потім вчитель закріплює подачу нового матеріалу (практика) за допомогою різноманітних завдань та вправ. Після виконання практичних завдань учні

переходять до продукування та активізації набутих знань. Учень самостійно намагається побудувати свої думки за допомогою набутих знань. При використанні цього методу навчання вчитель дуже швидко помічає успіхи у своїх учнів. А школярі, у свою чергу, не помічають, як швидко вони навчилися використовувати нові знання на практиці. Цей метод навчання розвиває у школярів комунікативні навички.

Прямі методи навчання були створені спеціально для того, щоб розвивати та вдосконалювати усне мовлення. Засновниками цього методу навчання було багато науковців, лінгвістів та методистів: В. Фієстор, Г. Суїт, Ш. Швейцер, Б. Еггерт та інші. Мета навчання цього методу полягає у тому, що в основі навчання іноземних мов знаходяться ті ж самі процеси, що й при оволодінні рідною мовою, головне місце відіграє пам'ять. Цей метод навчання для китайської аудиторії був прийнятним, адже пам'ять у дітей розвинена дуже гарно. Незважаючи на те, що граматики-перекладний метод навчання мав великий успіх, він повністю не задовольняв потреби сучасності. Від вивчення іноземних мов суспільство вимагало використання усного мовлення, а саме: розмовної англійської мови. Таким чином, використання прямого методу було спрямоване на навчання усного мовлення. У використанні цього методу навчання також були і негативні сторони – головне місце посідало використання рідної мови на заняттях. При нерозумінні чи поясненні нового слова використовували рідну мову, адже проводили пошук «прямого» зв'язку між поясненням та розумінням [1].

Аудіовізуальний метод навчання виник у Франції у ХХ столітті. Його засновниками були психологи та лінгвісти: Р. Мишеа, А. Соважо, П. Риван та інші. Як і прямий метод навчання, так і аудіовізуальний метод спрямований на розвиток усного мовлення. Метою цього методу є розвиток усного мовлення шляхом прослуховування безлічі діалогів з активною лексикою та граматичними структурами. Активна лексика складається зі слів повсякденного вживання [1].

Аудіовізуальний метод тісно пов'язаний з основними принципами прямих методів, а саме заучування напам'ять та імітація. Учні на уроках не повинні користуватися підручниками, все, що вони повинні запам'ятати є на аудіозаписі. Таким чином, у школярів швидко розвивається сприйняття нового матеріалу на слух і вони починають складати речення за аналогією звукозапису. Цей метод навчання, на жаль, не використовують як окремий метод, його використовують у поєднанні з іншими методами, такими як граматики-перекладний або комунікативний метод навчання [1].

Метод загального підходу до вивчення мови був заснований Чарльзом Кюраном, професором фізіології з Чикаго. Цей метод навчання базується на трьох більш відомих методах навчання, а саме: на теорії

мовчазного методу, методу повної релаксації та сугестивного методу навчання. Мета загального підходу до вивчення іноземної мови полягає у наданні консультацій у навчанні іноземної мови школярам. У ролі «консультантів» виступають учителі, а учні є «клієнтами», які приймають послуги учителів-консультантів. Головним у використанні цього методу є те, що учні самостійно встановлюють те, що їм потрібно вивчати. Вони самі обирають тематику та матеріал для вивчення. Цей матеріал повинен відповідати вимогам програми та темі. Учитель лише направляє учня у правильне русло та створює сприятливі для нього умови у навчанні. При використанні цього методу навчання учень виступає як повноцінна людина, яка має свої почуття, думки та сподівання. Учитель повинен розпізнати стан дитини та розвіяти почуття дискомфорту і занепокоєння у навчанні, надати лінгвістичну підтримку та разом з учнем подолати фізіологічний бар'єр у навчанні, який може виникнути, якщо учень соромиться працювати в аудиторії або зробити помилки у вивченні нової іноземної мови. Цей метод доречно використовувати на початковому рівні навчання, коли школярі ще сором'язливі і не мають досвіду у вивченні іншої мови. Цей метод навчання використовують у роботі в групах та у парній роботі. Але у кожній групі та у парі повинен бути свій власний «радник». Це може бути вчитель, асистент учителя. Його можна обрати з групи учнів або серед учителів. Цим методом навчання користуються у середній школі, коли діти переходять з початкової школи і не мають достатніх умінь та навичок у вивченні англійської мови. Таким чином, учитель повинен розкрити учня та дати йому можливість повірити у свої сили. Як ми бачимо, метод загального підходу у вивченні іноземної мови може бути використаний на будь-якому рівні навчання іноземної мови. Ним також доречно користуватися у старшій школі та у закладах вищої освіти.

Традиційний метод навчання переважає у багатьох країнах, і Китай не є винятком. Мета цього методу полягає в умінні учнями використовувати усне мовлення та навчитися читати тексти різної складності і перекладати їх рідною мовою. Традиційний метод навчання охоплює вивчення фонетики, лексики та граматики. На уроках учні переважно виконують різноманітні вправи, направлені на запам'ятовування нової лексики та граматики, учні вивчають на пам'ять уривки з текстів та діалоги. Коли школярі досягають достатньої кількості нового лексичного матеріалу та володіють основними граматичними конструкціями, вони пробують писати твори на задану тему.

Незважаючи на те, що більшість шкіл, у яких вивчають англійську мову використовують традиційні методи навчання, у Китаї використовують ще і новітні методи викладання англійської мови: метод «Божевільної англійської», метод «Сендвіч сторі», метод «Бао 4 в 1», метод навчання англійської мови Ні Сіана. Ці методи навчання англійської мови прита-

манні китайській аудиторії. Вони стали настільки відомими, що їх швидко почали використовувати не лише у школах Китаю, а й по всій Азії.

Найвідоміший метод навчання у Китаї на сьогодні є метод «Crazy English» (Метод божевільної англійської). Такий метод навчання використовують лише в Китаї. Його засновник Лі Янг. Він вважає, для того щоб вивчити англійську мову, потрібно бути трошки відвертим. Навчання цього методу полягає у тому, що тексти слід читати вголос, нові слова викрикувати гучно, тоді це принесе позитивний результат. Лі Янг вважає, чим гучніше людина кричить, тим краще вона запам'ятовує новий матеріал. Його методика суперечить східній філософії покірності та стриманості, і ця методика має великий попит у Китаї. Її використовують не лише в початковій школі, але і на курсах та на телебаченні. Сам Лі Янг є ведучим на телебаченні. Сидячи вдома, будь-яка людина може приєднатися до вивчення англійської мови. Але китайські вчені не вважають цей метод навчання дієвим, вони вважають, що його не слід використовувати для навчання у початковій школі. Метод «Божевільної англійської» характеризується чотирма словами: аудіювання, імітування, читання та переклад.

Аудіювання – один з головних видів діяльності у початковій школі. Учні прослуховують записи з текстами або просто діалоги. Це завдання направлене не на те, щоб учні зробили переклад кожного слова, а щоб вони слухали правильну вимову. З самого початку вивчення англійської мови школярі повинні звикати до правильної вимови, звуків та інтонації.

Імітація – не менш головний компонент у вивченні англійської мови. При використанні цього методу навчання імітування використовується дуже часто. Вивчення англійської мови пронизане використанням різних імітацій. Інакше кажучи, школярі повинні імітувати мову з відеозаписів, аудіозаписів та намагатися відтворити почуте або побачене.

Читання, на думку Лі, не є ефективним завданням, але якщо дитина буде читати вголос, чітко та швидко, то користь від читання з'явиться. На його думку, читання вголос дозволяє правильно вимовляти звуки та відрізнити їх. Правильна вимова слів дозволяє швидко запам'ятовувати слова. Читання допомагає тренувати пам'ять. Текст, який прочитаний голосно декілька разів, не слід заучувати, він і так вже запам'ятовується.

Перекладаючи прочитане, учні не лише тренують пам'ять, а й швидко розвивають уміння говоріння. Таким чином, школярі запам'ятовують нові слова та фрази, а потім одразу їх використовують у своїй мові. На жаль, при описі метода «Божевільної англійської» не йдеться про те, як діти вивчають правила. Але Лі запевняє, що не потрібно вивчати граматику окремо. Граматика запам'ятовується разом з текстом. На його думку, чим більше людина прослуховує аудіозаписів або переглядає відеозаписів, тим досконаліше стає її рівень англійської мови.

Лі видав свою власну книгу, але жодного підтвердження на користь цього методу він не висуває. Все, що написано у його книзі, взято з власного досвіду. Теорію його навчання майже не визнають у світі. Метод навчання Лі використовують лише у Китаї [240]. Його методом можна користуватись при навчанні учнів фонетики, в інших випадках він не може бути ефективним. Цю думку підтримують майже всі вчителі. Вони вважають, що три правила, а саме: розмовляти якомога голосніше, намагатися відтворити звуки якомога точніше та розмовляти якомога скоріше не принесуть достатньої користі. У школах його метод навчання використовують частково для удосконалення навичок та умінь аудіювання. Цей метод навчання користується великим попитом на курсах іноземної мови. Ті учні, які не довчили англійську мову у школі, дуже швидко навчаються розмовляти, практикуючи цей метод навчання.

Ще одним відомим та дійовим методом навчання англійської мови у Китаї є метод «Чень Лея» (1995). Метод названо на честь засновника. На це його надихнула подорож до Америки, де він навчався англійській мові. Після цього Чень Лей повернувся до країни, де і відкрив школу вивчення англійської мови «Двомовна англо-китайська школа». Він написав десятки книг з вивчення англійської мови для дітей. Також він є автором книг для підлітків та дорослих. Тисячі учителів навчалися у його школі, де вони переймали досвід викладання. Його методом навчання користуються у школі в великих містах.

Метою навчання його методу є: розмовляй та роби, роби під час розмови. Під час навчання вчителям потрібно використовувати жестикуляцію. Маленькі школярі спочатку повинні навчитися фонетиці, потім учителі повинні розвивати навички аудіювання, говоріння, читання та письма. Але Чень зазначає, що всі чотири види діяльності потрібно розвивати водночас.

Чень критикує традиційні методи навчання англійської мови, які використовують у початковій школі Китаю. На його думку, це марна трата часу, коли вчителі змушують дітей заучувати діалоги та тексти напам'ять, заучувати непотрібні уривки тексту або назви страв, які у майбутньому можуть їм не знадобитися. Він вважає, що такий метод навчання не приведе до позитивних результатів. Учні не зможуть розмовляти, у школярів бракує знань. Те, що учні зараз вивчають у початковій школі на уроках англійської мови, непотрібно, зокрема такі вислови та фрази, як вітання; питання, як справи; скільки кому років; як звати тощо.

Чень вважає, що головним завданням у навчанні англійської мови є використання навичок читання. Читанню він відводить головне місце у своєму методі навчання. Читання, на його думку, є інтерактивною формою роботи між автором та знаннями читача [3]. Учень може практикувати навички читання як на уроці, так і вдома. При використанні навичок читання

не завжди потрібен учитель. При навчанні читанню не висувається багато вимог до читача. Найголовнішим є те, щоб учень розумів, що він читає, та мав змогу це перекласти. Отже, для цього школяр повинен володіти лексикою на достатньому рівні. Для того щоб мати гарний запас лексичного матеріалу, потрібно багато читати. Таким чином, на думку Ченя, усе пов'язано між собою. Тому читання є головною діяльністю на заняттях.

Для того щоб навчатися за методикою Ченя, потрібно використовувати його методичну літературу та підручники, які він видав для школярів «Англійське дитинство». Його книги складаються з різноманітних віршків, історій про дітей, які супроводжуються ілюстраціями. У методичних рекомендаціях до підручників прописано, що вчитель, коли читає дітям віршики або історії, повинен сказати школярам, щоб вони все, що почують, показували. Нові слова, які з'являються у віршиках, учитель записує на дошці. Учні читають ці слова вголос за учителем. Значення нових слів учитель пояснює китайською мовою усно. Потім учитель знову читає віршик англійською мовою і перекладає речення за реченням китайською. Разом з цим учитель робить жести та рухи, які імітують слова. Чень вважає, що все це допомагає учням краще запам'ятовувати. Після цього учитель просить дітей самих прочитати вірш або текст та намагатися переказати його, використовуючи нові слова та жести. На це учитель відводить хвилин 20. Учні самостійно працюють, читаючи текст якомога більше разів. Після цього учитель просить учнів розповісти те, що вони встигли вивчити. І останнім завданням є те, що учні напам'ять записують вірш або текст у зошит. Цей метод навчання у Китаї користується попитом і його вважають дуже ефективним. Такий вид завдань учні потім самостійно роблять удома.

Чень вважає, що цей метод навчання можна використовувати не лише у початковій школі, а й у середній та старшій школах. Потрібно лише використовувати тексти та вірші складнішого рівня. У своїй школі Чень також використовує різні підручники для навчання, великим попитом користуються підручники, привезені з-за кордону. Після навчання у школі Ченя або після використання його методу навчання у будь-якій іншій школі, учні прочитують більше 100 книг англійською мовою та знають велику кількість нових слів. Школярі можуть навіть читати Гаррі Потера англійською мовою і все розуміти.

Учні та вчителі, які користуються цим методом навчання, можуть похвалитися гарними навичками та уміннями читати і говорити. Школярі також гарно пишуть, але є і недолік цього методу навчання – учні не вивчають граматику та граматичні структури. Але переваг у цього методу навчання більше ніж недоліків, а головне, що учні швидко розвивають навички комунікативного спілкування. У Китаї це є головним завданням при навчанні англійської мови.

Наступним, не менш цікавим методом навчання англійської мови є метод «Сендвіч-історії». Цей метод навчання використовується у двомовному навчанні. Мета цього методу навчання полягає у тому, що учні розповідають тексти або історії з використанням ключового лексичного матеріалу. У Китаї засновником цього методу був професор Дзі Ю Хуа. Незважаючи на те, що цей метод навчання вже був відомий на Заході і вже використовувався у навчанні, професор Дзі Ю Хуа створив свою версію. Завдяки цьому методу школярі швидко навчаються читати та розмовляти. Професор впевнений, що цей метод навчання ефективний там, де щоденною мовою навчання є інша мова і діти її розуміють гарно. Метод «Сендвіч-історії» доцільно використовувати у початковій школі. Діти не лише легко навчаються, але їм цікаво і вони перестають соромитись. При використанні цього методу навчання англійські слова та фрази з'являються у китайському реченні: перше слово китайське, наступне англійське, потім знову китайське. Ось чому цей метод має назву сендвіч-історії. Кожного разу, коли у реченні з'являється нове англійське слово або фраза, учні повинні надати переклад та пояснення цього слова китайською мовою. Учні вивчають лише 25 історій; з третього класу школярі вивчають 20 історій і таку ж кількість нових історій вивчають учні середньої та старшої школи. Слід пам'ятати, що з кожним новим тестом слова та фрази стають складнішими. Після того, як у китайському тексті усі слова та фрази змінені на англійські, учні розповідають ці тексти напам'ять. У початковій школі, після того, як учні вивчили весь текст, ставлять вистави.

Цим методом навчання користуються у школах на півдні Китаю, також його використовують у школах Пекіна та Шанхая. У більшості випадків цей метод використовують у початковій та середній школі.

Слід зазначити, що не один з цих методів не є ефективним. Для китайської аудиторії дуже складно знайти ефективний метод викладання англійської мови. Взаємодія між учнем та вчителем на уроці має особливий характер, що зумовлюється методикою його викладання.

На сучасному етапі навчанню англійській мові молодших школярів у Китаї виділяють ще один метод навчання – «Ігровий». Основна функція цього методу полягає у поєднанні розвитку, навчання та виховання школяра. Цей метод навчання є дуже поширеним, особливо у початковій школі. Якщо вчитель вирішив на своїх уроках використовувати ігровий метод навчання, то він повинен бути впевненим, що ті ігри, які він вирішив використовувати в аудиторії, правильно сплановані та відносяться до теми уроку. Залежно від групи ігор учитель організовує проведення ігрової діяльності. Гра поділяється на три групи: комунікативні ігри, умовно-комунікативні та мовчазні ігри. Гра повинна допомагати вчителю у вирішенні поставлених задач та цілей. Важливість вирішення цих задач на уроці англійської мови вчителем забезпечують їх успішне засвоєння.

При використанні ігрового методу навчання, діти повинні у вільній, непримусовій формі вивчити нові слова, фрази, правила вимови звуків, навчитися читати та писати, не соромитися відповідати вчителю та робити помилки. При використанні ігрового методу навчання інтерес до вивчення англійської мови зростає удвічі. Діти краще розуміють учителя та вчителю легше донести новий матеріал своїм учням. Для того щоб урок-гра був проведений успішно, слід чітко виконувати правила. Якщо проводити гру на уроці лише для того, щоб минув час, то така гра не принесе очікуваний результат, вона не буде ефективною. У кожній грі є мета. Напочатку уроку учитель ставить перед школярами мету, яку вони мусять досягти до кінця уроку. Наприкінці гри за результатами правильних відповідей або більшої кількості балів учитель оголошує переможця. Слід пам'ятати, що кожна гра має початок та кінець. Вона повинна бути цікавою та простою. Багато переваг має використання ігрової форми діяльності на уроці. Однією з таких переваг є те, що уроки перетворюються на цікаве заняття. Сором'язливі учні розкривають свої слабкі сторони. Гра допомагає об'єднати усіх учнів разом. Вони працюють разом з учителем: спілкуються, виконують завдання. Учні виконують усі види діяльності, а саме: вдосконалюють набуті навички говоріння, читання, письма та аудіювання. Найголовніше те, що учні використовують комунікативну форму роботи, спілкуються лише англійською мовою.

Останні роки в початковій школі Китаю використовують виключно цей метод навчання. Використання рольової гри на уроці англійської мови дозволяє учням та вчителю спілкуватися вільно. Учитель створює багато нових ситуацій для спілкування учнів. Для того щоб успішно використовувати всі методи навчання на уроках англійської мови, потрібно підібрати оптимальну форму роботи на уроках.

Наступний метод – «емоційно-смісловий». Цей метод навчання користується попитом серед школярів. «Емоційно-смісловий» метод направлений спеціально на специфіку сприйняття школярів. Засновником цього методу є Шахтер. Мета ж полягає у заучуванні лексичних одиниць та правил, а після цього вимова підлягає корекції з боку вчителя. Таким чином, школярі не бояться робити помилки. Страх перед помилками зводиться до нуля. Але це стосується лише школярів початкової школи, коли діти тільки розпочинають вивчати англійську мову. Вивчення правил розпочинається з другого етапу, коли учні оволоділи елементарними навичками говоріння. Вивчення правил не повинно бути основою навчання. Людина повинна вміти будувати речення правильно, тому що вона повинна відчувати, що це є правильно, а не кожного разу згадувати правила. Основою цієї методики є ігрова діяльність. Перед школярами ставиться практичне завдання, яке вони повинні виконати.

Метод «Case-study». Цей метод навчання уперше був використаний у 1870 році у Гарвардському університеті. Метод «Кейс-стаді» є одним з найефективніших методів навчання англійській мові в Америці, Європі та Азії. Використання цього методу навчання розвиває у школярів комунікативні навички, логічне мислення, вміння відстоювати свою точку зору, слухати свого партнера та вміння вести дискусію. Цей метод навчання використовується у початковій школі, але не в перших класах, а у 4–6 класах, коли діти вже вміють чітко будувати речення. Метод «Кейс-стаді» використовують у приватних школах та у міжнародних школах.

Не всі методи навчання англійській мові можуть підходити китайській аудиторії. Слід підібрати оптимальні методи навчання та етапи навчання, щоб створити свою єдину систему навчання англійській мові в початковій школі Китаю. Система навчання динамічна та змінюється з накопиченням досвіду і спостережень особистості. Система навчання складається з декількох динамічних особливостей, які можуть розширюватися у зв'язку з поглибленим вивченням англійської мови. Спираючись на ці особливості, учитель самостійно обирає різноманітну навчальну діяльність. Учителю слід враховувати особистість кожного учня, а також брати до уваги навколишню атмосферу, щоб отримати позитивний ефект. Дослідники (Ентоні, Браун), які розробляли принципи навчання іноземним мовам у Китаї, вважають їх доцільними для китайської аудиторії. Учителі можуть не спиратися на ці особливості навчання постійно, але повинні враховувати їх у навчальному процесі, щоб сформуванати зв'язок між учнем та вчителем для досягнення позитивного ефекту.

Всі ці методи мають спільну мету навчання – навчити учнів спілкуватися англійською мовою, а також брати участь у становленні та розвитку особистості учнів.

Головним принципом усіх цих методів є принцип активної комунікації, за основу в якій беруться ситуації різного характеру (від соціально-побутових до проблемних). Ситуації ці реалізуються через роботу в групах (колективна робота), але при цьому всі принципи є одночасно особистісно-орієнтованими і найефективніше реалізуються в позитивній психологічній атмосфері, коли всі відчують себе комфортно і знаходяться в атмосфері взаєморозуміння і активної взаємодії, діляться не тільки інформацією, а й емоціями. Ще одним значним моментом описаних методів є створення додаткової мотивації, що забезпечує підвищену зацікавленість учнів в процесі навчання. Це відображається у китайських науковців. У їхніх методах просліджується головна риса – зацікавити учня. Також слід згадати те, що в сучасних методах велику роль відіграє самостійна пізнавальна діяльність учнів, вони повинні проявляти більше самостійності, бо це сприяє запам'ятовуванню. Основна ідея цих методів однакова: кращий спосіб навчання – це спілкування.

На сьогодні не існує універсального методу, оскільки ефективність того чи іншого методу залежить від багатьох факторів. На сучасному етапі розвитку методики відбувається інтеграція методів. Можна сказати, що почалося утворення комплексного методу, який вбирає в себе кращі елементи різних методів. Більшість сучасних методів є комунікативно-орієнтованими, а одна з їхніх основних ознак – творчість учнів. Вони дозволяють по-новому побудувати роботу не тільки над усним висловлюванням, але і щодо інших видів діяльності. Необхідно відзначити, що при виборі методів навчання потрібно враховувати не тільки власні уподобання, а насамперед орієнтуватися на вік, здібності, інтереси та психологічні особливості учнів.

Використана література

1. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Вид. 2-ге, випр. і переробл. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с. [с. 105, 288, 304].
2. Fu K. 1986. Zhongguo waiyu jiaoyu shi (History of China's Foreign Language Education). Shanghai : Shanghai Foreign Language Education Press.
3. [Task-Based Learning (TBL). URL: <http://www.slideshare.net>.]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Генеза ідей вивчення іноземних мов у КНР на прикладі російської мови (1949–1979 рр. вплив Радянського Союзу).
2. Культурна Революція та національна політика «чотирьох модернізацій».
3. Етап вивчення англійської мови як іноземної (1977–2001 рр.).
4. Типи існування англійської мови у КНР.
5. Особливості вивчення англійської мови (психолого-фізіологічні особливості).
6. Особливості вивчення англійської мови (соціально-психологічні аспекти).
7. Особливості вивчення англійської мови (лінгводидактичні особливості).
8. Лінгводидактичні особливості (граматичні труднощі).
9. Лінгводидактичні особливості (фонетичні труднощі).
10. Педагогічні особливості при вивченні іноземних мов у КНР.
11. Труднощі при оволодінні іноземних мов у КНР (психолого-фізіологічні труднощі).
12. Труднощі при оволодінні іноземних мов у КНР (соціально-педагогічні труднощі).
13. Зміст освіти молодших школярів у початковій школі КНР на прикладі вивчення іноземних мов.

14. Зміст освіти середніх школярів у початковій школі КНР на прикладі вивчення іноземних мов.

15. Зміст освіти старших школярів у початковій школі КНР на прикладі вивчення іноземних мов.

16. Зміст освіти вищих навчальних закладів КНР на прикладі вивчення іноземних мов.

17. Характеристика етапів реформування навчальних планів та навчальних програм з вивчення іноземних мов у КНР.

18. Рівні вивчення іноземних мов у КНР.

19. Англійська мова як основний предмет викладання у сучасній школі КНР.

20. Вивчення іноземних мов у розвинених районах КНР на прикладі (м. Пекін, м. Гуанчжоу, м. Шанхай, м. Гуандун).

21. Характеристика типів навчальних закладів у КНР.

22. Іншомовна освіта у приватних та «ключових» закладах КНР.

23. Навчальні програми іншомовної освіти школярів у КНР.

24. Науково-методичне забезпечення викладання іноземних.

25. Здійснення підготовки учителів англійської мови для шкіл у сучасному Китаї.

ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ З КУРСУ «ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У КНР»

Тема 1

На початку якої епохи з'явилися перші навчальні заклади у Китаї:

- а) Шан-Інь;**
- б) Цинь;**
- в) Юань.**

Яку назву мали урядові школи за часів правління династії Цинь:

- а) Си Сюе;**
- б) Гуань Сюе.**

За часів правління якої династії, Китай почав торгівельні відносини зі світом:

- а) Мін;**
- б) Хань.**

У який період у Китаї з'явилася трьохступенева система освіти:

- а) у період династії Хань (206 р. до н.е. – 220 р. н.е.);**
- б) у період династії Юань (1271–1368 рр.);**
- в) у період династії Мін (1368–1644 рр.).**

Яку назву мала перша офіційна установа в Китаї з вивчення іноземних мов:

- а) Іноземне бюро;**
- б) Бюро перекладів;**
- в) Іноземні переклади.**

Першими учителями іноземних мов були:

- а) китайці;**
- б) перси;**
- в) японці.**

У якому році було відкрито школу Сингуань, школу мов варварів чотирьох країн світу:

- а) 1407 р.;**
- б) 1289 р.;**
- в) 1415 р.**

У якому році був прийнятий указ про складання іспитів на володіння іноземними мовами після кожного етапу навчання:

- а) 1511;**
- б) 1490;**
- в) 1537.**

У 1905 році було засновано Міністерство освіти, яке впроваджували систему «Гуймао», освіта була спрямована на:

- а) «відданість імператору та повага Конфуцію»;**
- б) направленість на складання іспитів.**

Тема 2

У якому році вищі навчальні заклади Китаю почали пропанувати російські програми вивчення:

- а) 1950 р.;
- б) 1952 р.;
- в) 1954 р.

У 1952 році у Китаї почали з'являтися такі навчальні заклади:

- а) експериментальні та базові школи;
- б) базові та приватні школи;
- в) експериментальні та ключові школи.

Яка причина видалення англійської мови з навчальних планів початкової та середньої школи:

- а) видання нової Директиви;
- б) непопулярність вивчення англійської мови;
- в) погіршення відносин з західними країнами, нестача вчителів англійської мови та спроба знизити вимоги навчальної програми учнів.

Попит на вивчення англійської мови почав з'являтися наприкінці 1950-х років – початок 1960-х років, тому що:

- а) зростає попит на Західні технології та розширення дипломатичних і торговельних відносин із зарубіжними країнами;
- б) фахівці з російської мови масово почали виїздити з країни.

Чому з 1966 року до 1976 року вивчення іноземних мов було припинено:

- а) тривала «Культурна Революція»;
- б) Міністерство освіти Китаю склало та випустило нову навчальну програму, яка не передбачала вивчення іноземних мов;
- в) мета і мотивація вивчення іноземних мов були знецінені.

Державна комісія з питань освіти контролювала:

- а) освітні програми та плани у кожній провінції окремо;
- б) контролювала центральну освітню адміністрацію;
- в) контролювала Міністерство освіти Китаю.

Тема 3

У якому році офіційно почали вивчати англійську мову у школах КНР:

- а) 2001 р.;
- б) 2000 р.;
- в) 2003 р.

На скільки рівнів поділяється вивчення англійської мови у початковій школі КНР:

- а) 1 рівень;
- б) 2 рівня;
- в) 3 рівня.

Китайська мова належить до:

- а) синотибетської мовної сім'ї;
- б) індоєвропейської мовної сім'ї;
- в) тай-кадайської мови.

Англійська мова належить до:

- а) східно-романської підгрупи;
- б) германської групи індоєвропейської сім'ї.

Скільки виділяють типів існування англійської мови в Китаї:

- а) 3 типи;
- б) 2 типи;
- в) 4 типи.

Chinglish – це:

- а) культурний феномен;
- б) діалект;
- в) признана мова у КНР.

Тема 4

З якого року у Китаї почали поширюватися приватні заклади?

- а) 2001 р.;
- б) 2003 р.;
- в) 2011 р.

У якому місті розташована найбільша приватна школа Китаю:

- а) Пекін;

- б) Шанхай;
- в) Хебей.

Як у Китаї називають школи, де вивчають поглиблено окремі предмети:

- а) ліцеї;
- б) гімназії;
- в) «ключові школи».

У яких навчальних закладах Китаю майже всі предмети викладаються англійською мовою:

- а) «ключові школи»;
- б) приватні школи;
- в) місіонерські школи.

У якому місті знаходиться найвідоміша приватна школа Китаю, яка була заснована у 1998 році:

- а) м. Пекін;
- б) м. Урумчі;
- в) м. Гуанчжоу.

У якому році у Китаї почали відкриватися «інтернати»:

- а) 1950 р.;
- б) 1958 р.;
- в) 1980 р.

Тема 5

У якому році обов'язкова освіта стала загальнонаціональною:

- а) 2000 р.;
- б) 2001 р.;
- в) 2011 р.

Скільки тижнів у КНР триває навчальний рік:

- а) 30;
- б) 33;
- в) 35.

У якому році вивчення англійської мови було додано до основних предметів вивчення у початковій школі:

- а) 2001 р.;
- б) 2011 р.

Скільки рівнів вивчення англійської мови у початковій школі КНР:

- а) 1 рівень;
- б) 2 рівня.

Скільки етапів у реформуванні навчальних планів і програм з англійської мови виділяють у КНР:

- а) 2 етапи;
- б) 3 етапи;
- в) 4 етапи.

Тема 6

Традиційний поширений метод навчання англійській мові у КНР – це:

- а) граматичний;
- б) граматико-перекладний;
- в) аудіолінгвальний.

Який метод навчання винайшов Дж. Ашер:

- а) метод повної фізичної релаксації;
- б) метод презентації, практики та виробництва.

Який метод навчання заснував Лі Янг:

- а) метод «Божевільної англійської мови»;
- б) метод «Сендвіч-історії».

У якому році був заснований метод «Чен Лея»:

- а) 1993 р.;
- б) 1995 р.

Засновником якого методу навчання був Дзі Ю Хуа:

- а) метод «Сендвіч-історій»;
- б) метод «Божевільної англійської мови»;
- в) метод «Чен Лея».